وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

شرایط ظهور

از دیدگاه قرآن کریم

محسن قرائتی

بسم الله الرحمن الرحیم

شرایط ظهور از دیدگاه قرآن کریم

نویسنده:

حسن ملایی

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

شرایط ظهور از دیدگاه قرآن کریم

مشخصات کتاب

سرشناسه:قرائتی، محسن، ۱۳۲۴ -

عنوان و نام پدیدآور:شرایط ظهور از دیدگاه قرآن کریم (بر اساس آثار استاد محسن قرائتی)/به کوشش حسن ملایی.

مشخصات نشر:قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری:۱۱۹ص.؛ ۵.۱۴× ۵.۲۱س م.

شابک:۹۷۸-۶۰۰-۷۱۲۰-۵۳-۸

وضعیت فهرست نویسی:فیپا

موضوع:محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. - -- جنبه های قرآنی

موضوع:مهدویت -- جنبه های قرآنی

موضوع:مهدویت-- احادیث

موضوع:مهدویت -- انتظار

شناسه افزوده:ملایی، حسن، ۱۳۵۶ -، گردآورنده

رده بندی کنگره:۱۳۶۹ ۴۳ق۸۶م/۱۰۴ BP

رده بندی دیویی:۱۵۹/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۰۹۵۹۱

ص: ۱

اشاره

بسم الله الرحمن الرحیم

شرایط ظهور از دیدگاه قرآن کریم

مؤلف: محسن قرائتی

به کوشش: حسن ملایی

ویراستار: رامین بابا گل زاده

ناشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

صفحه آرا: داوود هزاره

طراح جلد: عباس فریدی

نوبت چاپ: اول-پاییز ۱۳۹۳

شابک: ۸۵۳ ۹۷۸۰۰۶۰۲۱۷

شمارگان: هزار نسخه

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

* قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف / خیابان شهدا/ کوچه آمار(۲۲)/ بن بست شهید علیان/ پ: ۲۶/ همراه: ۰۹۱۰۹۶۷۸۹۱۱/ تلفن: ۳۷۷۴۹۵۶۵ و ۳۷۷۳۷۸۰۱(داخلی ۱۱۷و۱۱۶)/۳۷۸۴۱۱۳۰ (فروش)/ ۳۷۸۴۱۱۳۱ (مدیریت)/ فاکس:۳۷۷۳۷۱۶۰ و ۳۷۷۴۴۲۷۳

* تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف/ تلفن: ۸۸۹۵۹۰۴۹/ فاکس: ۸۸۹۸۱۳۸۹/ ص.پ:۳۵۵-۱۵۶۵۵

m www.mahdi۳۱۳.com

m www.mahdaviat.ir

m info@mahdaviat.ir

m Entesharatbonyad@chmail.ir

شرایط ظهور از دیدگاه قرآن کریم

(بر اساس آثار استاد محسن قرائتی)

فهرست مطالب:

مقدمه:

اگرچه بررسی معارف دینی به خوبی گواهِ آن است که مباحث مهدویت از یک نظر، جزئی قطعی از این معارف است، باید اذعان داشت که از حیث اهمیت و اولویت، همهٔ مباحث مهدوی هم رتبه نیستند و برخی از آن ها، مهم تر و پرداختن به آن شایسته تر است.

در میان مباحث مهدویت، مسئلهٔ ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و تأسیس حکومت عدل جهانی ایشان، از آن رو که تحول جدی در زندگی بشر و در رشد همه جانبهٔ او ایفا می کند، مهم ترین موضوع است، اما متأسفانه برخی به جای تلاش برای شناخت شرایط لازم برای ظهور و سپس تدارک آن شرایط، به دلایل مختلف و به گونه ای افراطی، به بحث علائم و نشانه های ظهور که در روند ظهور، تأثیری نداشته و تکلیفی را بر دوش ما

نمی گـذارد، می پردازنـد؛ در نتیجه به جـای این که امـام غـایب و غریب خود را از غربت درآورنـد با غفلت از وظیفه، بر این غربت می افزایند!

این نوشـتار، حاصل تدوین تفکرات و اندیشه های حجت الاسـلام و المسـلمین محسن قرائتی است. گفتنی است در تدوین این اثر، از نرم افزار «مجموعه آثـار» ایشان، که از آثار مکتوب و بیش از سه دهه سـخنرانی های ایشان در مجموعـهٔ «درس هایی از قرآن» فراهم گردیده، استفاده شده است.

این کتاب سـعی دارد با تکیه به مطمئن ترین منبع دین، یعنی قرآن کریم و با کمک مفسران حقیقی آن، یعنی معصومان علیهم السـلام و نیز با نگاهی آسـیب شناسانه، ضمن پیرایش تصور عمومی دربارهٔ مقولهٔ ظهور، برداشت صحیح از ظهور و شرایط آن را به همگـان عرضه و مقـدمات تلاـش برای فراهم کردن زمینه هـای مردمی ظهـور را فراهم و بـدین وسـیله، زمینـهٔ تعلـق ارادهٔ خداوند به ظهور را مهیا کند.

تدوین گر: حسن ملایی

بخش اول: کلیات

اشاره

مقدمه

سخن از بررسی شرایط ظهور و آن هم با توجه به آیات قرآنی، یکی از مهم ترین موضوعات در حوزهٔ مباحث مهدویت است که پرداختن به آن، برای همهٔ منتظران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ضرورت دارد. اما پیش از ورود به بحث، نیازمند طرح مقدماتی هستیم تا با تکیه بر آن ها مباحث خود را بیان کنیم؛ از این رو، این بخش به کلیاتی در این باره اختصاص دارد.

۱. حتمی بودن ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن

مسئلهٔ حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و قیام جهانی ایشان، علاوه بر آیات قرآن، در روایات بسیاری از طریق شیعه آمده است؛ حتی در اغلب کتب حدیثی عامّه نیز طرح شده و از مسلّمات اعتقادی مسلمانان است. همان گونه که می دانیم، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در سال ۲۵۵ هجری قمری به دنیا آمده و سپس به دلایلی از دیدگان مردم غایب شده است؛ البته غیبت حضرت در دو مرحله بوده است: غیبت کوتاه (صغری) و غیبت طولانی (کبری). در مرحلهٔ نخست که حدود هفتاد سال به طول انجامید، شیعیان به واسطهٔ چهار نایب خاص، با حضرت ارتباط داشته و امور دینی خود را به فرمان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف انجام می دادند، تا آن که حضرت به چهارمین نایب خود، علی بن محمد سمری خبر دادند که چند روز دیگر از دنیا می رود و دیگر پس از او شخص خاصی میان من و مردم واسطه نیست، چراکه غیبت کبری آغاز شده است.

ایشان هم چنین راه شناخت وظایف و تکالیف را برای شیعیان مشخص و آن ها را موظف کرد به دانشمندان دینی رجوع کنند:

در حوادثی که برای شما پیش می آید، به فقیهان و روایت گران سخنان ما مراجعه کنید، زیرا آن ها حجت من بر مردم هستند، همان گونه که من حجت خدا بر آنان هستم.(۱)

از آن زمان، غیبت طولانی حضرت آغاز گشته و هنوز ادامه دارد. ایشان طبق صدها آیه و حدیث معتبر برای تشکیل حکومت عدل جهانی ظهور خواهد کرد.

برخی از آیاتِ حکایت گر حتمیت حکومت مهدوی، عبارتند از:

آیهٔ اول:

((هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَ لَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُون))؛ او کسی است که پیامبر خود را با هدایت و دین حقّ فرستاد، تا آن را بر همه دین ها پیروز گرداند، هرچند مشرکان ناراحت باشند.(۲)

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۴۸۴.

۲- توبه، آیه ۳۳.

این آیه به همین صورت، علاوه بر این سوره در دو سورهٔ دیگر نیز آمـده است: سورهٔ فتح، آیهٔ ۲۸ و سورهٔ صف، آیهٔ ۹. گرچه اسـلام از نظر منطق و اسـتدلال همیشه پیروز بوده است، اما این آیه، غلبـهٔ ظاهری و وعـدهٔ حاکمیت اسـلام بر جهان را بیان می کنـد؛ چنـان که در آیات دیگری نیز «ظَهَرَ» به معنای استیلا یافتن آمـده است؛ مثل: ((إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ))؛(۱) اگر بر شما غالب شونـد، سـنگسارتان می کنند. و دربارهٔ کفار آمده است: ((إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلًّا وَ لا ذِمَّةً))؛(۲) اگر بر شما غالب شوند، هیچ عهد و پیمانی را مراعات نمی کنند.

از سویی، این آیه تـاکنون تحقق نیـافته است و از سوی دیگر، خداونـد وعـدهٔ حـاکمیت کلّی اسـلام را داده و وعـده اش دروغ نیست؛ در نتیجه، همان گونه که در روایات بسیاری آمده است، این آیه به ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره دارد.

امام صادق علیه السلام در سخنی فرمود:

هنگـامی که قـائم مـا قیـام کرد، جـایی در روی زمین باقی نمی مانـد، مگر این که در آن جا صـدای «اشـهد ان لا اله الا اللّٰه» و «اشهد ان محمداً رسول اللّٰه» بلند می شود.(۳)

۱- کهف، آیه ۲۰.

۲- توبه، آیه ۸.

۳- محمد بن مسعود عیاشی،تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳.

و فرمود:

هرگاه قائم ظهور کند، عدل را در میان مردم برقرار می سازد و جور و ستم در زمان او بر طرف می شود و راه ها امن می گردد. در زمان او، زمین برکات خود را بیرون می کند و قائم، هر حق را به اصحابش بر می گرداند. در ظهور او تمام مردم روی زمین، دین اسلام را خواهند پذیرفت و آیه شریفه: ((وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ طَوْعاً وَ كَرْهاً وَ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ))(۱) مصداق پیدا خواهد کرد. قائم در میان مردم، مانند حضرت داود علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم حکم می کند. در آن زمان، گنج های زمین ظاهر و زینت هایش آشکار می شود، همه مردم ثروت مند خواهند شد و دیگر جایی برای مصرف صدقات پیدا نخواهد شد.(۲)

آیهٔ دوم:

((وَ لَقَدْ كَتَبْنا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُها عِبادِيَ الصَّالِحُونَ))(۳)؛ و همانا در (کتاب

۱- آل عمران، آیه ۸۳.

۲- علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه، ج ۲، ص۴۶۵.

۳- انبیاء، آیه: ۱۰۵.

آسمانی) زبور (که) بعد از ذکر (تورات، نازل شده) نوشتیم که قطعاً بندگان صالح من وارث زمین خواهند شد.

کلمهٔ «زبور» در لغت عرب، به معنای هر نوع نوشته و کتاب است: ((وَ كُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ))،(۱) ولی به قرینهٔ آیهٔ: ((وَ آتَيْنا داوُدَ زَبُوراً))(۲) به نظر می رسد که مراد، کتاب اختصاصی حضرت داود علیه السلام باشد که دربرگیرندهٔ مجموعه مناجات ها، نیایش ها و اندرزهای آن حضرت است. این کتاب بعد از تورات نازل شده و مراد از «ذکر» در این آیه نیز همان تورات است؛ چنان که در آیهٔ ۴۸ همین سوره هم گذشت که تورات، ذکر است.

بعضی گفته اند که منظور از «زبور» در این آیه، تمام کتب آسمانی و مراد از «ذکر»، قرآن مجید است و عبارت «مِنْ بَعْدِ» نیز به معنای «علاوه بر» می آید؛ در این صورت، معنای آیه چنین می شود: ما علاوه بر قرآن، در تمام کتب آسمانی نوشتیم که وارثان زمین هر آینه، بندگان صالح من خواهند بود. در روایات متعدد آمده است که آن بندگان صالحی که وارث زمین خواهند شد، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و یارانش هستند.(۳)

۱- قمر، آیه ۵۲.

۲- نساء، آیه ۶۳ و اسراء، آیه ۵۵.

۳- علی بن ابراهیم قمی، تفسیر القمی، ج ۲، ص۷۷.

حقیقت آن است که همهٔ ادیان معتقدند نجات دهنده ای خواهد آمد؛ لذا در زیارات مهدوی داریم: «السَّلَامُ عَلَی مَهْدِیِّ الْأُمَم»؛(۱) سلام بر تو ای امامی که همهٔ امت ها منتظر تو هستند! به همین جهت، موضوع ظهور وی، یکی از موضوعات مهم در مباحث مهدویت است.

۲. رابطهٔ علت غیبت با مسئلهٔ ظهور

در احادیث گوناگون، علت عدم درک محضر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان شده است؛ از جمله آن که خود ایشان ارتکاب گناه را سبب این امر معرفی کرده و فرموده اند: «فَمَا یَحْبِسُنَا عَنْهُمْ إِلَّا مَا یَتَّصِلُ بِنَا مِمَّا نَکْرَهُهُ»؛(۲) ما را از شما حبس نمی کند، مگر اعمال ناپسندی که از ناحیهٔ شما به ما می رسد. این سخن با صراحت می گوید که به سبب اعمال زشتی که انجام داده ایم، توفیق درک ظهور را پیدا نمی کنیم.

هم چنین وقتی از امام صادق علیه السلام سؤال می کنند که چرا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف غایب می شود، آمده است: «وَ أَشَارَ بِیَدِهِ إِلَی عُنُقِهِ»؛(۳) یعنی ایشان به گردن خود اشاره می کردند؛ کنایه از این که اگر بیاید، کشته می شود. بنابراین، از

۱- بحارالانوار، ج۹۹، ص۱۰۱.

۲- محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج۵۳، ص۱۷۶.

۳- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج۲، ص۴۳۵.

مجموع این روایات به دست می آید که علت غیبت امام دوازدهم، عدم آمادگی مردم برای پذیرش رهبری امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. خداوند آن حضرت را برای زمان مناسب ذخیره فرموده است، تا زمانی که رشد و فرهنگ مردم به جایی برسد که بتوانند نور امامت را درک و از آن بهره گیری کنند.

اگر ادارهٔ برق یک شهر برای روشنایی کوچه ای، تیر چراغ برقی نصب کرد و لامپی به آن زد، ولی بچه های کوچه با زدن سنگ لامپ را شکستند، مأمور اداره، لامپ دیگری می زند. چنانچه مجدداً بچه ها لامپ را هم بشکنند، باز ادارهٔ برق، برای روشنایی محل اقدام به نصب لامپ دیگری می کند. حال اگر برای بار سوم بچه های بی ادب لامپ را شکستند، به احتمال فراوان، ادارهٔ برق تمایلی به نصب مجدد لامپ ندارد، اما به خاطر خواهش بزرگ ترها و رفاه حال اهالی آن کوچه، ممکن است لامپ دیگری را نصب کند. اما فکر می کنید ادارهٔ برق تا چه تعداد این کار را انجام دهد؟ در مورد بحث ما نیز، حاکمان ستم گر، یازده چراغ هدایت را شکستند! خداوند نیز چراغ دوازدهم را نگه داشت تا زمانی که مردم لیاقت و آمادگی بهره گیری از این چراغ هدایت را پیدا کنند؛ بنابراین، باید زمینه های ظهور و حکومت مهدوی با فراهم شدن شرایط آن، آماده شود.

۳. زمینه سازی برای ظهور در قرآن

آیاتی در قرآن بر حتمیت وجود زمینه ها و شایستگی های انسانی برای نزول و ظهور و فراگیری برکات و رحمت های پروردگار وجود دارد؛ آن جا که می فرماید:

((وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيْهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ لكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْناهُمْ بِما كانُوا يَكْسِبُونَ))(۱)؛ و اگر مردم شهرها و آبادی ها ایمان آورده و تقوا پیشه کرده بودند، قطعاً (درهای) برکات آسمان و زمین را بر آنان می گشودیم، ولی آنان (آیات ما را) تکذیب کردند؛ پس ما هم به خاطر عمل کردشان آنان را (با قهر خود) گرفتیم.

از مصادیق بارز این آیه، دوران ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است که به گفتهٔ روایات، در آن زمان برکات از آسمان و زمین سرازیر می شود. از امام صادق علیه السلام روایت شده است:

چون حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، به عدالت حکم فرماید و در دوران او ستم برداشته شود، راه ها امن گردد، زمین برکت های خود را بیرون آورد و هر حقی به اهلش رسد.(۲)

۱- اعراف، آیه ۱۹۶.

۲- علی بن عیسی اربلی، کشف الغمه، ج ۲، ص۴۶۵.

امام حسن علیه السلام نیز فرمودند:

در دولت او، درنـدگان آزادانه زنـدگی می کننـد، زمین چنان که باید گیاهان خود را بیرون می دهد، آسـمان برکات خود را فرو می فرستد و گنج ها (و معادن) زمین برای او آشکار می شود.(۱)

نکاتی در این آیه وجود دارد که بر تلاش ما در جلب رحمت پروردگار تأکید می کند:

۱. ایمان به تنهایی کافی نیست، بلکه تقوا لازم است: «آمَنُوا وَ اتَّقَوْا».

۲. بستن و گشایش، در اختیار خداست (لَفَتَحْنا)، اما بازتابی از عمل کرد ماست.

۳. عامل محرومیت ها و مشکلات، عمل کرد خود ماست: «بِما کانُوا یَکْسِبُونَ».

بر این اساس، برای این که اسلام دنیا را بگیرد و نعمت های الهی بر بشریت ببارد، باید شرایط آن مهیا شود.

۱- احمد بن علی طبرسی، الاحتجاج، ج ۲، ص۲۹۱.

۴. قرآن و جایگاه تلاش در رسیدن به آرزوها

آرزوهای هر انسان، انگیزهٔ زندگی اوست و هر کسی به شوق رسیدن به آرزوهایش به سر می برد و راه هایی را برای دست یابی به آن جست وجو می کند. در منطق قرآن کریم، تلاش و کوشش، سهم زیادی در به دست آوردن آرزوها و منافع دارد، به طوری که در این کتاب زندگی آمده است:

((وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسانِ إِلَّا ما سَعى أَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرى))؛(۱) و این که برای انسان جز آنچه تلاش کرده، (بهره دیگری) نیست و این که تلاش و سعی او را به زودی به وی بکنند.

این آیات به روشنی بیان می کند که:

اولاً: هستی، میدان تلاش و کار و نتیجه گیری است: ((وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعى)).

ثانیاً؛ ما مکلف به انجام وظیفه ایم، نه حصول نتیجه. سعی و تلاش، وظیفهٔ ماست: «إِلَّا ما سَعى».

ثالثاً؛ ایمان به بقای عمل و نظام عادلانهٔ کیفر و پاداش، انسان را در برابر رفتار خود، هم دل گرم و تشویق و هم محتاط و مسئول می کند: «وَ أَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرى».

۱- نجم، آیات ۳۹۴۰.

رابعاً؛ هیچ عملی در هستی محو نمی شود: «سَعْیَهُ سَوْفَ یُری».

خامساً؛ نیکوکاران در دریافت پاداش کار خود، عجله نکنند: «سَوْفَ یُری».

یکی از آرزوهای بلند و مقدس همهٔ ما شیعیان، ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است، اما شاید کسانی بگویند: ما در زمینه سازی برای ظهور ایشان، با بسیاری از امور آشنایی نداریم! قرآن کریم دست کشیدن از تلاش را با این بهانه قبول ندارد و برای دفع چنین تفکر غلطی، کوشش در راه خدا را زمینهٔ دریافت لطف ویژهٔ خدا و نشان دادن راه هایی می داند که تاکنون برای ما مخفی بوده و به آن آگاهی نداشتیم؛ چنان که می فرماید:

((وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنا))(۱)؛ و کسانی که در راه ما (تلاش و) جهاد کردند، راه های (قرب به) خود را به آنان نشان خواهیم داد.

حاصل آن که، با شعار و آرزو نمی توان به چیزی دست یافت و این کار، عمل و سخت کوشی است که شیرینی موفقیت را به کام انسان می نشاند. بنابراین، اگر کسانی واقعاً می خواهند که دوران ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و حکومت عادلانهٔ او را درک و از برکات آن استفاده کنند، خودشان نیز باید برای تحقق چنین حکومتی به اندازهٔ توانایی که دارد تلاش کنند.

۱- عنکبوت، آیه ۶۹.

۵. رابطهٔ تلاش و دعا در قرآن

یکی از اعمالی که در عصر غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف باید منتظران قدوم مبارکش انجام دهند، بحث دعا برای فرج و ظهور است. خود امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز از ما خواسته اند: «وَ أَكْثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ».(۱) این موضوع باعث شده که برای برخی این سؤال پیش آید که وقتی قرار است برای ظهور امام زمان دعا کنیم، دیگر چه نیازی به تلاش برای زمینه سازی برای ظهور است؟

پاسخ آن است که دعا در کنار تلاش و کوشش است، نه به جای آن. در قرآن کریم آمده است که رزمندگانی که سینه سپر کرده و آمادهٔ دفاع هستند، این گونه دعا می کنند:

((رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَيْنا صَبْراً وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا عَلَى الْقَوْمِ الْكافِرين))؛(۲) پروردگارا! صبر و شکیبایی بر ما فرو ریز و قدم های ما را ثابت و استوار بدار و ما را بر گروه کافران پیروز فرما.

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۴۸۵.

۲- بقره، آیه ۲۵۰.

راز این مطلب هم آن است که اگرچه وظیفهٔ انسان، حرکت و تلاش است، پیروزی به دست خداست و به همین علت در ابتدا از پروردگار می خواهند که آن ها را پیروز کند: «رَبَّنا... وَ انْصُرْنا».

یعنی این گونه نیست که همهٔ کارها به دست ما درست شود؛ مثل این که ممکن است شما همهٔ برق ها را بزنید، اما از ادارهٔ برق قطع باشد. اگر از ادارهٔ برق قطع باشد، شما همهٔ کلیدها را هم بزنید روشن نمی شود؛ از ادارهٔ برق قطع است. اگر خدا نخواهد، شما هرچه هم تلاش کنید، بی فایده است. پس ببینید این حد وسط است؛ به خاطر همین هم گفته اند که تلاش کنید، اما هنگام شروع آن بگویید: «إِنْ شاءَ اللَّه»؛ یعنی اگر خدا بخواهد، من این کار انجام می دهم.

مروری بر زندگانی معصومان علیهم السلام نیز نشان می دهد، با وجود این که مظهر دعا بودند، اما شبانه روز، در حال تلاش و کوشش نیز بودند. حضرت امیر علیه السلام نه فقط در جبهه، که در جامعه و خانه اش هم، مرد کار بود. هم علف پاک می کرد و کفش را وصله می کرد و هم مشک آب را برای یتیم ها می کشد؛ یعنی خدمات اجتماعی انجام می داد. امام باقر علیه السلام بیل دست می گرفت و در هوای داغ حجاز بیل می زد. کسی آمد و به امام گفت: شما از فامیل و اهل بیت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و از سادات قریش هستی. اگر الآن مرگ برسد، چه می کنی؟ دنبال دنیا هستی؟ آن حضرت فرمود: در بهترین

حالات هستم. بیل به دست دارم. کسی که بیل در دست دارد، در شریف ترین حالات است. و الآن اگر مرگ بیاید، استقبال می کنم و افتخار می کنم که در این حال بمیرم، چون پول تهیه می کنم تا به مثل تو نیاز نداشته باشم.

در روایت می خوانیم که دعای افرادی که بی کارند و هیچ تلاشی نمی کنند، مستجاب نمی شود. این مطلب ریشهٔ قرآنی دارد، زیرا وقتی در مورد شرایط استجابت دعا به این کتاب آسمانی مراجعه می کنیم، می بینیم که ایمان و انجام اعمال صالح را دو شرط استجابت دعا معرفی کرده و می فرماید: ((وَ یَسْتَجِیبُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ))،(۱) و کدام عمل از اصلاح امر فرج امام عصر، صالح تر است.

۶. نقش توکل در زمینه سازی ظهور

علاوه بر تصور اشتباه دربارهٔ دعا برای فرج، که در پیش توضیح داده شد و راه حل آن نیز بیان گردید، یکی از مشکلات عقیدتی در باب زمینه سازی برای ظهور، برداشت غلط دربارهٔ توکل است. این درست است که اسلام، خداوند متعال را تکیه گاه انسان معرفی می کند، زیرا از طرفی قدرتش بی انتها و بر همه چیز توانا و همهٔ قدرت ها از او پدید آمده است و از

۱- شوری، آیه ۲۶.

سوی دیگر، از همه مهربان تر و أَرْحَمُ الرَّاحِمِین است و تمام صفاتی که در تکیه گاه تزلزل ناپذیر لازم است، تنها در او موجود است؛ اما باید دانست که توکل در مقابل جهد و سعی نیست که آیا جهد و سعی کنیم یا توکل؟ توکل یعنی انسان همیشه به آنچه مقتضای حق است، عمل کند و در این راه به خدا اعتماد کند که خداوند حامی و پشتیبان کسانی است که حامی و پشتیبان حقند. توکل، تضمین الهی است برای کسی که همیشه حامی و پشتیبان حق است و خداوند این عالم را طوری ساخته است که همواره از کسانی که حق و حقیقت را حمایت کنند، حمایت می کند. حق همواره تأیید معنوی با خود دارد.

اساساً کار نکردن و راه نرفتن که تضمین، و سکون و توقف، تأیید نمی خواهد. رنج و مشقت هایی در پیمودن راه هست که اراده را سست و عزیمت را فسخ می کند که توکل نیاز دارد. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم عده ای را دید که زراعت و کشت و کار و نمی کنند و به آن ها فرمود: «شما چه کار می کنید؟» گفتند: ما توکل می کنیم. ایشان فرمود: «لا بَلْ أَنْتُمُ الْمُتَّکِلوُنَ»؛(۱)چنین نیست؛ شما سربارِ مردم هستید!

بنابراین مفهوم توکل، تسلیم حوادث شدن نیست، بلکه در عین به کار گرفتن تمام قدرت و نیرو، توجه داشته باشد که آنچه دارد از خود او نیست و آنان که فرمان خدا را زیرپا بگذارند و از فراهم کردن نیروهای مادی و معنوی غفلت ورزند، هرگز مشمول یاری او نخواهند بود.

۱- میرزاحسین نوری، مستدرک الوسائل، ج۱۱، ص۲۱۷.

پس توکل، هیچ ربطی به فراهم نکردن زمینه های ظهور ندارد، بلکه برعکس؛ باید در این جهت تلاش کرد، منتها نباید مغرور به اعمال خود شد و نه به بهانهٔ توکل به خدا، کوشش در این راستا را تعطیل کرد.

۷. قرآن و مسئلهٔ امدادهای غیبی

مطلب قابـل توجه در راسـتای فراهم کردن شـرایط ظهور، جایگـاه امـدادهای غیبی در ظهور امـام زمـان عجـل الله تعـالی فرجه الشریف است، چراکه برخی با خواندن روایات گزارش گر وقایع ظهور و رخ دادن معجزات و کرامات گوناگون چنین فهمیده انـد که امر ظهور مهـدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشـریف کاملاً با معجزهٔ الهی رخ خواهـد داد و به همین جهت، نیازی به تلاـش مردم نیست؛ در حالی که این تصور در فرهنگ قرآن کریم اشـتباه و ناشـی از برداشت ناصـحیح دربارهٔ امـدادهای غیبی است.

اصـل کمـک هـای غیبی و امـدادهای الهی موضوعی است که نه تنها در پیشـگاه قرآن مورد قبول است، بلکه طبق آموزه های توحیدی اسـلام، نصـرت حقیقی از جانب خدا بوده و انسان به امدادهای الهی در همه حال نیاز است، چه در حال ضعف و چه در حال قدرت؛ هم چنان که در جنگ بدر با مسلمانانِ اندک، از نصرت الهی برخوردار شدند و در جنگ حُنین با تعداد زیاد، باز هم نصرت الهی به یاری آمد: ((لَقَدْ نَصَرَکُمُ اللَّهُ فِی مَواطِنَ کَثِیرَهٍ وَ یَوْمَ حُنَیْنٍ))(۱).

۱- توبه، آیه ۲۵.

در میان بشارت های این کتاب آسـمانی به مؤمنان نیز، یاری رسانـدن آن ها به شـیوه ای غیرطبیعی و به تعبیری امدادهای غیبی است، چراکه این بشارت ها اثر فراوانی بر افزایش امید و تقویت روحیهٔ مؤمنان خواهد داشت. قرآن در آیهٔ سـیزدهم سورهٔ «آل عمران»، جریان جنگ بدر و نزول امدادهای آسمانی را برای عبرت ما چنین نقل می کند:

((قَدْ کانَ لَکُمْ آیَهٌ فِی فِئَتَیْنِ الْتَقَتا فِئَهٌ تُقاتِلُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ أُخْری کافِرَهٌ یَرَوْنَهُمْ مِثْلَیْهِمْ رَأْیَ الْعَیْنِ وَ اللَّهُ یُؤَیِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ یَشاءُ إِنَّ فِی ذلِکَ لَعِبْرَهً لِأُولِی الْأَبْصارِ))؛ به یقین، در دو گروهی که (در جنگ بـدر) با هم روبه رو شدنـد، برای شـما نشانه (و درس عبرتی) بود؛ گروهی در راه خـدا نبرد می کردنـد و گروه دیگر که کـافر بودنـد (در راه شـیطان و هوس خود). کفّـار به چشـم خود، مسـلمانان را دو برابر می دیدنـد (و این عاملی برای ترس آنان می شـد) و خداوند هر کس را بخواهد به یاری خود تأیید می کند. همانا در این امر برای اهل بینش، پند و عبرت است.

در این نبرد، تعداد مسلمانان ۳۱۳ نفر بود که ۷۷ نفر آن ها از مهاجران و ۲۳۶ نفر از انصار بودند. پرچم دار مهاجران، حضرت علی علیه السلام و پرچم د ار

انصار، سعدبن عباده بود. مسلمانان هفتاد شتر، دو اسب، شش زره و هشت شمشیر داشتند، ولی لشکر کفر بیش از هزار رزمنده و صد اسب سوار داشت. مسلمانان در آن جنگ با دادن ۲۲ شهید چهارده نفر از مهاجران و هشت نفر از انصار بر دشمن کافر که هفتاد کشته و هفتاد اسیر داده بود، پیروز شدند.

در این آیه می خوانیم که کفّار، مسلمانان را دو برابر دیدند: «یَرَوْنَهُمْ مِثْلَیْهِمْ»؛ در حالی که این چنین نبود و آن جا که خدا بخواهد دیدها، برداشت ها و افکار عوض می شود. بدین گونه، جنگ بدر نشان داد که ارادهٔ خداوند بر ارادهٔ خلق غالب و تنها امکانات مادّی، عامل پیروزی نیست. بنابرین در اصل این مطلب تردیدی نیست.

ما هم قبول داریم که در امر ظهور و تشکیل حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امدادهای الهی هم نقش دارند، اما طبق آیات قرآنی، تحقق امدادهای غیبی نیز خود دارای شرایطی است که مردم باید آن شرایط را حاصل کنند. دربارهٔ این مطلب در بخش شرایط مردمی ظهور، به طور مفصل صحبت خواهیم کرد که برای نمونه می توان به یکی از آیات بیان کنندهٔ این مطلب که اتفاقاً از آیات مهدوی هم است، اشاره کرد؛ آن جا که قرآن کریم در آیهٔ ۱۲۵ سورهٔ آل عمران می فرماید:

((بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یَأْتُوکُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا یُمْدِدْکُمْ رَبُّکُمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکَهِ مُسَوِّمِینَ))؛ البته اگر صبر و مقاومت کنید و پرهیزگاری نمایید (گرچه) دشمنان با خشم و خروش بر شما بتازند، پروردگارتان شما را با پنج هزار فرشتهٔ مخصوص مدد می رساند.

همان گونه که می بینید، در این آیهٔ شریفه استقامت و تقوا، عامل نزول فرشتگان و امدادهای غیبی معرفی شده است؛ لذا در احادیث مربوط به وقایع ظهور، به حضور مؤمنان کارآمد که دارای شرایط، از جمله این دو شرط است، در کنار امدادهای الهی تصریح شده و آمده است: «سه لشکر برای یاری حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می آیند؛ لشکری از فرشتگان، لشکری از مؤمنان و ایجاد رعب و وحشت در دل دشمنان».

در زندگی ما نیز قاعده و اصل همین طور است؛ کسی نگوید حال که چنین است، در امور شخصی هم خدا از طریق امدادهای غیبی به من کمک کند تا امسال بدون درس خواندن در کنکور قبول شوم و یا کشاورزی درخواست کند که بدون کشاورزی و فقط با امدادهای غیبی، محصول خوبی به دست آورد! بنا نیست خداوند عالم، دنیا و نظام موجود در آن را

به هم بریزد. در قرآن کریم قـدرت خدا بر اساس ربوبیت(۱) او و همراه بـا حکمت او مطرح شـده است؛ کما این که در سورهٔ انفال، وقتی خدای متعال جریان نصرت غیبی خدا در جنگ بدر را طرح می کند، می فرماید: ((...وَ مَا النَّصْرُ إِلاَّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ حَکِیمٌ))(۲) و نصرت خویش را بر اساس عزت و حکمت، قرار می دهد.

خداونـد قـدرت دارد بدون دردِ زاییدن هم بچه بدهد، ولی حکمت خدا این را می گوید که بچه از راه درد زایمان و کشاورز از راه کشاورزی به هـدفش برسـد که: نابرده رنج گنج میسر نمی شود. حکمت خدا این است که انسان با دست و پا زدن و با تلاش به جایی برسد.

۸. شرایط نزول امدادهای الهی از منظر قرآن

اشاره

حاصل مطالب پیش آن شـد که امـدادهای غیبی پس از آن است که ما تلاش خود را انجام دهیم و اگرچه خداوند هر کس را بخواهـد یـاری می کنـد، ولی ایـن یـاری، شـرایطی دارد. فهم این مطلب در شـناخت جایگـاه امـدادهای غیـبی در امر ظهـور و موفقیت حضـرت مهـدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف در تشـکیل حکومت عـدل جهانی بسـیار کارساز خواهد بود. برخی از شرایط نصرت و امدادهای الهی در قرآن عبارت است از:

۱– ((... یُمِدَّکُمْ رَبُّکُمْ بِثَلاثَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکَهِ مُنْزَلِین))؛ آل عمران، آیه ۱۲۴.

۲– انفال، آیه ۱۰.

۸۱. صبر و استقامت

انسان صابر، محبوب خـدا و در پناه او و مشـمول امدادهای الهی است. قرآن می فرماید: ((وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرِینَ)).(۱) و در جایی دیگر دربارهٔ اولیای الهی ذکر می کند: ((فَصَبَرُوا عَلی ما کُذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا))(۲)؛ بر آنچه تکذیب شدند و آزار دیدند، شکیبایی کردند تا یاری ما به آنان رسید. و نیز فرمود:

((إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یَأْتُوکُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هـذا یُمْدِدْکُمْ رَبُّکُمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکَهِ مُسَوِّمِینَ))(۳)؛ البته اگر صبر و مقاومت کنید و پرهیزگاری نمایید، (گرچه) دشـمنان با خشم و خروش بر شـما بتازند، پروردگارتان شـما را با پنج هزار فرشتهٔ مخصوص مدد می رساند.

۸۲. یاری دین خدا

قرآن کریم، یکی از شـرایط مهم ارسال امـدادهای الهی را نصـرت از دین و به تبع آن، ولیّ خـدا معرفی می کند و می فرماید: ((إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ یَنْصُرْکُمْ

۱- بقره، آیه ۲۴۹.

۲- انعام، آیه ۳۴.

۳- آل عمران، آیه ۱۲۵.

وَ یُثَبِّتْ أَقْدامَکُمْ))؛(۱) اگر خدا را یاری کنید، یاری تان می کند و گام هایتان را استوار می دارد.

۸۳. جهاد و مبارزه با دشمن

جبهه های جنگ نیز در حقیقت، بستر نزول امدادهای الهی است، زیرا قرآن کریم می فرماید:

((قاتِلُوهُمْ یُعَذِّبْهُمُ اللّهُ بِأَیْدِیکُمْ وَ یُخْزِهِمْ وَ یَنْصُرْکُمْ عَلَیْهِمْ))(۲)؛ با آنان بجنگید، تا خدا آنان را به دست شما عذاب و رسوایشان کند و شما را بر ایشان پیروزی بخشد.

۸۴. تقوای الهی

یکی از آثار مبارک تقوای الهی و پرهیزگاری که قرآن جایگاه بزرگی برای آن قائل شده است علاوه بر آثار دیگری که بر آن مترتب است، جالب رحمت و کمک ویژهٔ پروردگار عالم است. خداوند رئوف در آیهٔ ۱۲۵ سورهٔ آل عمران می فرماید:

((بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یَأْتُوکُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا یُمْدِدْکُمْ رَبُّکُمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکَهِ مُسَوِّمِینَ))؛ البته اگر صبر و مقاومت کنید و

۱- محمد، آیه ۷.

۲- توبه، آیه ۱۴.

پرهیزگاری نمایید، (گرچه) دشمنان با خشم و خروش بر شما بتازند، پروردگارتان شما را با پنج هزار فرشته مخصوص مدد می رساند.

۸۵. مجاهدت و تلاش

در فرهنگ قرآنی، تلاش انسان، نشانهٔ صداقت اوست و همین صداقت است که باعث نزول امدادهای غیبی می شود، کما این که قرآن می فرماید:

((وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ))؛(۱) و کسانی که در راه ما کوشیده اند، به یقین راه های خود را بر آنان می نماییم و در حقیقت، خدا با نیکوکاران است.

۸۶. ایمان به پروردگار

قرآن کریم در سورهٔ «کهف» و در احوالات اصحاب کهف، ایمانِ مثال زدنی ایشان را عاملی برای عنایت ویژهٔ خدا به آن ها معرفی می کند و می فرماید:

((إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَ زِدْناهُمْ هُدىً وَ رَبَطْنا عَلى قُلُوبِهِمْ))؛(۲) آنان جوانانی بودند که به پروردگارشان ایمان آورده بودند و بر هدایتشان افزودیم و دل هایشان را استوار گردانیدیم.

۱- عنکبوت، آیه ۶۹.

۲- کهف، آیات ۱۳۱۴.

۸۷. عدم ارتباط با کافران

نکتهٔ بسیار جالبی که قرآن مکرراً تعلیم می دهد آن است که می فرماید با کفار رابطهٔ ولایت نداشته باشید، تا امدادهای غیبی خدا به سوی شما سرازیر شود: ((لا تَتَّخِذُوا... يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِه))(۱)، زیرا در غیر این صورت، هرکس به سراغ کفار برود، خداوند او را به حال خود رها و از امدادهای غیبی خود محروم می سازد: ((وَ مَنْ يَفْعَلْ ذلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ))(۲).

۸۸. انجام تکلیف

مطابق فرهنگ قرآنی، ما باید به وظیفهٔ خود عمل کنیم و آن گاه در انتظار امدادهای او باشیم. در آیهٔ **۹۳** سورهٔ «هود» و در احوال حضرت شعیب علیه السلام به این امر این گونه اشاره شده است:

((وَ يا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلى مَكانَتِكُمْ إِنِّي عامِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذابٌ يُخْزِيهِ وَ مَنْ هُوَ كاذِبٌ وَ ارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ))؛ و (شعیب گفت:) ای قوم من! (پس) هرچه در توان دارید انجام دهید، من (نیز)

۱- مائده، آیه ۵۲.

۲- آل عمران، آیه ۲۸.

کار خودم را خواهم کرد. به زودی خواهید دانست (که) عذاب خوارکننده به سراغ چه کسی خواهد آمد و چه کسی دروغ گوست. شما در انتظار باشید، من (نیز) همراه شما منتظرم.

۸.۹ استغفار و توبه

در پیشگاه قرآن، استغفار، رزق و امدادهای غیبی را در پی دارد. در این کتاب آسمانی آمده است:

((اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كانَ غَفَّاراً يُرْسِلِ السَّماءَ عَلَيْكُمْ مِدْراراً وَ يُمْدِدْكُمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهاراً))(۱)؛ استغفار کنید، زیرا خداوند غفّار و بخشنده است، تا آسمان را به باران فراوان بر شما بگمارد و شما را به مال ها و فرزندان کمک کند و برایتان باغ ها و جویبارها پدید آرد.

موارد دیگر و نیز بررسی بیشتر آن ها را در بخش شرایط انسانی ظهور، ذکر خواهیم کرد.

۹. حقیقت انتظار، یعنی تلاش برای آمادگی و زمینه سازی

یکی دیگر از موضوعاتی که در بیان بهترِ بحث شرایط ظهور به ما کمک می کند، توجه به مفهوم و لوازم انتظار ظهور است، زیرا در روایات

۱- نوح، آیه ۱۰-۱۲.

معصومان علیهم السلام توجه بسیاری به این موضوع شده است. ابوبصیر از امام صادق علیه السلام روایت کرده که روزی آن حضرت فرمود: «آیا شما را از چیزی آگاه نکنم که خداوند بدون آن، هیچ عملی را از بندگان نمی پذیرد؟» عرض کردم: بفرمایید! فرمود:

گواهی دادن بر این که هیچ معبودی جز خدا نیست و این که محمد صلی الله علیه و آله و سلم بنده [و فرستاده] اوست، و اقرار به هر آنچه خداوند امر فرموده و ولایت برای ما و بیزاری از دشمنان ما امامان و تسلیم شدن به آنان و پرهیزگاری و کوشش و خویشتن داری و انتظار حضرت قائم.(۱)

هم چنین از امام رضا علیه السلام روایت شده است:

چقدر صبر پیشه گرفتن و انتظار فرج کشیدن نیکو است! آیا نشنیده اید که عبد صالح فرمود: ((انْتَظِرُوا إِنِّی مَعَکُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِین))؛(۲) پس منتظر باشید، من هم با شما از منتظرانم.(۳)

و نیز پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «اَفْضَلُ الْعِبادَهِ انْتِظارُ الْفَرَجِ»؛(۴) انتظار فرج و گشایش، برترین عبادت است.

۱- نعمانی، الغیبه، ص ۲۰۰.

۲- اعراف، آیه ۷۱.

۳- عروسی حویزی، تفسیر نورالثقلین، ج ۲، ص۴۴.

۴- نهج الفصاحه، ح ۴۰۹.

اصولاً هر کسی در زندگی مادی انتظار و امیدی دارد و البته زندگی به این امیدهاست. اگر چراغ امید خاموش شود، دیگر کسی دنبال کاری نمی رود؛ منتها باید دید که چه انتظاری ارزش دارد؟ همهٔ افراد امید دارند، اما روشن فکر، کسی است که در انتظار صلح جهانی باشد و برای همهٔ مردم فکر کند. اگر خواستید ببینید فردی چقدر ارزش دارد، ببینید آرزویش چیست. آرزوی یک بچه، آدامس است؛ اما هرچه روح بزرگ تر شود، امیدهای او هم بزرگ تر می شود. بزرگ ترین افراد کسانی هستند که در انتظار حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باشند، چون انتظار حضرت یعنی امید جهانی، خیر جهانی، عدالت جهانی، امنیت جهانی. هرچه آرزو کوچک تر باشد، شخص کوچک تر است و هرچه آرزو بزرگ تر باشد، شخص بزرگ تر است. انتظار حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، یعنی انتظار همهٔ خوبی ها و محو همهٔ بدی ها.

در عین حال باید دانست که انتظار، عمل است، زیرا در روایات ما آمده است: «أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ» و نمی گوید «افضل الحالات»؛ پس انتظار عمل است، نه حالت و سکوت و سکون. انسانی که منتظر مسافرش است و کشاورزی که منتظر میوه است، آسوده خاطر نمی نشیند. ما که منتظر آقا هستیم، باید رفتارمان با رفتار آقا سنخیتی داشته باشد؛ پس منتظر یعنی انسان تلاش گر.

انتظار یعنی اعتراض به وضع موجود و امید به باز شدن درهای رحمت و معرفت. انتظار یعنی من منتظرم جهانی پر از عدل شود. در «دعای افتتاح» که منسوب به امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است، می خوانیم: «اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُوا اليك»؛ یعنی

خدایا! من شکایت می کنم و نظام های طاغوتی موجود در روی زمین را قبول ندارم. اگر کسی بپرسد که چه حکومتی را قبول دارید؟ پاسخ آن در ادامهٔ دعا آمده است: «إِنَّا نَرْغَبُ إِلَيْكَ فِي دَوْلَه كَرِيمَه».

دعای ندبه یعنی دعای اعتراض بر طاغوت های جهان و دعای انتظار و امید به آمدن حکومت حق. اگر جمع می شویم و دعای ندبه می خوانیم و در فکر حکومت حق هستیم، باید در فکر تلاش برای زمینه سازی آن حکومت هم باشیم.

در زمانی که استاد شهید مطهری در تهران بودند و برای تدریس از آن جا به قم تشریف می آوردند، مدتی در قم میزبان ایشان بودم. در همان زمان و در مسیر راه، سؤالات زیادی را از ایشان می پرسیدم که یکی از آن ها دربارهٔ انتظار ظهور بود. ایشان دربارهٔ حقیقت انتظار، مَثَلی را از مرحوم حجهالاسلام راشد که قبلاً در رادیو سخنرانی می کرد و مرد دانشمندی بود، نقل کردند که می گفت: وقتی شب می شود، همهٔ ما در انتظار خورشید هستیم، اما معنای انتظار خورشید بودن این نیست که در تاریکی بنشینیم. هم منتظر خورشید هستیم، هم وظیفهٔ ما این است که بلند شویم و کاری انجام دهیم و برقی را روشن کنیم.

کسی که منتظر مصلح است، باید صالح باشد. انسان های بی تفاوت، بی غیرت، بی پول و بی قدرت که نمی توانند بگویند: یا حجه بن الحسن، تشریف بیاور! کسانی که در انقلاب و نظام اسلامی نقشی نداشته و ندارند، اول از خدا بخواهند که به آن ها نقشی بدهد و بعد دعای ندبه بخوانند. وقتی می گوییم: مهدی بیا، حضرت بیاید چه کند؟ لابد می گویید او خواهد

آمد تا از حق مردم دفاع کند. خیلی خوب، وقتی هشت سال جنگ تحمیلی بود، شما چقدر از حق دفاع کردید؟ در این حوض چقدر شنا کردی که حالا می گویی: اقیانوس اطلس! کسانی که در انقلاب هیچ نقشی نداشتند، اصلًا رویشان نمی شود که بگویند: مهدی بیا!

در بسیاری از آیات مهدوی که مربوط به منتظران ظهور است نیز همین آمادگی دیده می شود؛ برای مثال قرآن می فرماید:

((وَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ أُولئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ وَ الشُّهَداءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَ نُورُهُمْ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِآياتِنا أُولئِكَ أَصْحابُ الْجَحِيمِ))(۱)؛ و کسانی که به خدا و پیامبرانش ایمان آورده اند، آنان همان کسانی هستند که سر تا پا صداقتند و نزد پروردگارشان گواهانند، پاداش و نورشان را دارند و کسانی که کفر ورزیدند و آیات ما را تکذیب کردند، آنان اصحاب دوزخند.

حارث بن مغیره از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده است:

کسانی که از شما عارف به این امر (امامت اهل بیت علیهم السلام) هستند و منتظرند و آرزوی پاداش نیک دارند، به خدا قسم مانند آن کسی است که به همراه

۱- حدید، آیه ۱۹.

قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریف جهاد کرده است. سپس فرمود: به خدا قسم، مانند کسی است که با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با شمشیرش جهاد کرده است. آن گاه برای مرتبه سوم فرمود: به خدا قسم، مانند کسی است که در خیمه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به درجه شهادت رسیده است و درباره شما آیه ای در قرآن هست. عرض کردم: کدام آیه؟ ایشان فرمود آیه: ((وَ الَّذِینَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ أُولئِکَ هُمُ الصِّدِّیقُونَ وَ الشُّهَداءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَ نُورُهُمْ))(۱)؛ و کسانی که به خدا و پیامبرانش ایمان آورده اند، آنان همان کسانی هستند که سر تا پا صداقتند و نزد پروردگارشان گواهانند، پاداش و نورشان را دارند؛ آن گاه فرمود: به خدا قسم نزد خداوند، صادقین و شهدا محسوب می شوید.(۲)

ملاحظه می کنید که در آیه ای که در شأن منتظران ظهور است، وصف «صدیق» برایشان آورده شده و «صدیق» به کسی گفته می شود که سر تا پا راستی و درستی است و دل و زبان و عمل او یکی است و صداقت جزء خلق و خوی او شده است. معلوم است که کسب این خصلت عالی، خود نشانهٔ آمادگی برای ظهور امام حق خواهد بود.

۱- حدید، آیه ۱۹.

۲- ملامحسن فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۵، ص۱۳۶.

۱۰. وظیفهٔ ما در مسئلهٔ ظهور

در بحث ظهور، دانستن این که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در چه زمانی ظهور می کنند و یا این که اکنون در کجا زندگی می کنند، ارزش چندانی ندارد، آنچه ارزش مند است آن است که بدانیم وظیفهٔ ما در حال حاضر چیست و امام از ما چه انتظاری دارد و سپس به آن جامعه عمل بپوشیم، زیرا انجام وظیفه بهترین راه برای زمینه سازی برای ظهور حضرت ولیّ عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است؛ لذا شناخت وظیفه، لازم ترین مطلب در زمان غیبت امام است که ما به برخی از آن ها به صورت فهرست وار اشاره می کنیم و توضیح آن بعداً خواهد آمد:

شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و اهداف او کما این که در دعا آمده است: «اللهم عرّفنی حجتک فان لم تعرفنی حجّتک ضللت عن دینی».(۱)

معرفی و شناساندن امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و انقلاب جهانی او به دیگران و ایجاد زمینه های لازم برای ظهور.

تلاش در جهت جلب رضایت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف با انجام اعمال صالح و ارتباط معنوی.

انتظار فرج و دعا برای ظهور حضرت.

صدقه دادن و دعا کردن برای سلامتی امام.

خواندن نماز و دعاهای فرج، ندبه، عهد و سلام کامل.

پرداخت حقوق مالی (خمس) متعلق به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف.

۱- مفاتیح الجنان، تعقیبات نماز.

عمل به تکلیف و واجبات و دوری از گناه و محرّمات.

مسلماً تاجری که کلاه برداری می کند، منتظر ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیست. کسانی که کم کاری، کم فروشی، بدکاری و خیانت می کنند، منتظر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیستند.

۱۱. لزوم توجه به شرایط ظهور، نه علائم ظهور

ملاحظه می کنید که اگر عمل به وظیفه در عصر غیبت، محور فعالیت های ما باشد، یکی از وظایف ما زمینه سازی برای ظهور است و در این صورت آنچه باید مورد توجه باشد، توجه به شرایط ظهور است، نه علائم و نشانه های ظهور؛ موضوعی که متأسفانه به خاطر بی توجهی بسیاری از شیعیان آن حضرت، مورد غفلت قرار گرفته و به جای پرداختن به شناسایی و فراهم کردن شرایط ظهور، مسائل علائم ظهور مورد اهتمام آن ها قرار می گیرد.

عدم ظهور حاکی از آن است که آمادگی جهانی هنوز مشاهده نمی شود؛ لذا باید تلاش کرد و زمینه های لازم را برای آن فراهم ساخت. حضرت ولیّ عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف وقتی ظهور می کند که مردم به معارف و اندیشه های قرآن و اسلام آگاه و آمادگی حکومت ایشان را داشته باشند.

کسانی که منتظر مصلح هستند، باید خودشان هم آدم صالحی باشند. نمی شود آدم منتظر مصلح باشد، ولی خودش صالح نباشد. کسی که منتظر مصلح است، باید خودش هم صالح باشد. نمی شود صبر کنیم امام زمان بیاید و درست کند. ما منتظر خورشید هستیم، اما شب هم خودمان چراغ روشن می کنیم. هم منتظر خورشید هستیم و هم شب، خودمان چراغ روشن می کنیم. هم منتظر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هستیم و هم باید تلاش کنیم.

بخش دوم: شرایط ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

مقدمه

با توجه به مطالبی که پیش تر بیان شد، ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیازمند وقوع شرایطی است که برخی از آن ها از جانب خدا و برخی دیگر نیازمند فراهم شدن آن به دست انسان هاست. این شرایط در آیات قرآن و به تبع آن در احادیث بیان شده است. آنچه در ادامه می آید، شمارش و بررسی شرایط الهی و انسانی ظهور است.

الف) شرایط الهی ظهور

اشاره

گفته شد که برای ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف شرایطی باید حاصل شود که تحقق برخی از آن ها از جانب خدا و برخی دیگر از جانب انسان هاست. از شرایط انسانی ظهور در آینده سخن خواهیم گفت، اما برخی از مهم ترین شرایط الهی ظهور عبارتند از:

۱. ارادهٔ پروردگار

از آموزه های اصیل قرآنی آن است که تمام حوادث جهان به اذن و ارادهٔ خداوند به وجود می آید و اگر او نخواهد، هیچ چیزی حادث نخواهد شد. این همان چیزی است که از آن به توحید افعالی یاد می شود. در حقیقت خواست انسان، نه مستقل از خواست خداوند است و نه برتر از آن، بلکه آنچه انسان می خواهد، اگر مورد خواست خداوند نیز قرار گیرد، محقق

می شود. قرآن کریم می فرماید: ((وَ ما تَشاؤُنَ إِلاَّ أَنْ يَشاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعالَمينَ))؛(۱) و شما نمی خواهید جز آنچه خداوند، پروردگار جهانیان بخواهد.

چون خداوند، ربّ العالمین است و بر همهٔ امور تسلط دارد، پس خواست انسان نیز مشروط به خواست اوست؛ مثل این که در ماشین های تعلیم رانندگی، دو دستگاه گاز و ترمز وجود دارد؛ یکی زیر پای کارآموز و دیگری زیر پای مربّی. در این ماشین، کارآموز می تواند از گاز و ترمز سمت خود استفاده کند، ولی به شرط آن که مربّی هم بخواهد. یا نظیر چک های دوامضایی که هریک از دو صاحب امضا می تواند امضا کند، اما اثر و پرداخت چک زمانی است که دیگری نیز آن را امضا کرده باشد.

در وقوع ظهور حضرت ولی‌عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز همین طور است و اگر ما از شرایط ظهور صحبت می کنیم، بدان معنا نیست که ارادهٔ مستقلی داریم و در صورت فراهم شدن شرایط، خداوند مجبور است که ظهور را محقق کند، بلکه به این معناست که خواست مردمی در تعلق ارادهٔ خدا به ظهور مؤثر است و البته اصل تحقق ظهور به اذن و مشیت پروردگار خواهد بود.

در میان آیات مهدویِ بیان کنندهٔ شرایط الهی ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز مواردی یافت می شود که به این مطلب اشاره دارد. یکی از این آیات، آیهٔ نهم از سورهٔ مبارکه «صف» است؛ آن جا که می فرماید:

۱- تکویر، آیه ۲۹.

((هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَ لَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُون))؛ او کسی است که پیامبرش را همراه با هدایت و دین حق (به سوی مردم) فرستاد تا آن را بر همه ادیان غالب سازد، گرچه مشرکان آن را خوش نداشته باشند.

در روایات متواتر می خوانیم که پیروزی اسلام بر دیگر ادیان آسمانی، در زمان ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تحقق خواهد یافت. حضرت علی علیه السلام فرمود:

به خداوندی که جانم در دست اوست، هیچ شهر و روستایی باقی نمی ماند، مگر آن که هر صبح و شام صدای اذان و شهادتین در آن شنیده خواهد شد.(۱)

تاریخ اسلام، تحقق این آیه را به اثبات رسانده است، زیرا با این که دشمن از طریقِ استهزا و اذیت و شکنجه، محاصرهٔ اقتصادی و اجتماعی، تحمیل جنگ ها، توطئه های داخلی منافقان، ایجاد تفرقه میان مسلمانان، به راه انداختن جنگ های صلیبی، ترویج فحشا و منکرات، استعمار نظامی و سیاسی لحظه ای کوتاهی نکرده، ولی اسلام روز به روز توسعه پیدا کرده است. نکته ای که در این آیه وجود دارد، همان اصیل بودن ارادهٔ الهی است که با عبارت: «هُوَ الَّذِی»؛ او کسی است که... بر این که اصل تحقق حاکمیت دین حق، متوقف بر ارادهٔ حضرت حق است، تصریح دارد.

۱- سیدهاشم بحرانی، البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۵، ص۳۶۷.

۲. وجود رهبری معصوم، توانا و آگاه برای جهان

یکی دیگر از شرایط ظهور و حاکمیت حق بر جهان که تحقق آن تنها به دست خداست، وجود رهبری است که توانایی ادارهٔ جهان را بر اساس دستورهای الهی و دین حق داشته باشد. شایان ذکر است، وجود رهبر برای مردم ضروری است، خواه نیکوکار باشد یا بدکار و جامعه بدون امام، یعنی هرج و مرج. حضرت علی می فرماید: «لابدّ للناس من امیر برّ کان او فاجرٍ.»(۱) برای پیاده شدن دستورات الهی و حفظ احکام، قدرت و حکومت لازم است و قدرت و حکومت به امام و رهبری لایق نیاز دارد.

اساساً دین و مکتب یا باید هماهنگ با خواسته های درونی و حوادث خارجی و به اصطلاح، رشدآور، رشد دهنده و به روز باشد و یا باید فقط قوانینی مقطعی و خشک باشد که با مرور زمان به دست فراموشی سپرده شده و به اصطلاح ایستا باشد. اگر در کنار مکتب، امامی با شرایط ویژه بود، مکتب از نوع اول، وگرنه از نوع دوم خواهد بود؛ به همین دلیل امام رضا علیه السلام می فرماید:

انّ الامامه زمام الدین و نظام المسلمین و صلاح الدنیا و عزّ المؤمنین؛(۲) امامت و رهبری حقّ، زمام دین است و مایه نظام بخشیدن به مسلمانان و صلاح امور دنیوی و عزّت مؤمنین است.

۱- نهج البلاغه، خطبه ۴۰.

۲- شیخ صدوق، عیون اخبار الرضاعلیه السلام، ج ۱، ص ۲۱۶.

حقیقتاً چیزی که بتواند همهٔ احتیاجات فردی، اجتماعی، مادی و معنوی کاروان بشریت را تأمین کند، تنها امامت است؛ درست همان گونه که شنا در استخر نیاز به مربّی و ناجی دارد و گذر از دریا نیاز به کشتی و ناخدا.

خلاصه آن که در هر حرکت مادی یا معنوی، چند چیز مطرح است: راه و مسیر؛ وسیله و ابزار؛ هدف و مقصد و نهایتاً رهبر و راهنما. در این میان، نقش راهنما از همه مهم تر است، زیرا اگر او نباشد هم راه را گم می کنیم، هم هدف را و هم وسیله ها بی جهت به کار می افتد. امام راهنمای جامعه در حرکت به سوی خداست. لازمهٔ چنین امری آن است که این امام و رهبر، اولاً عالم و آگاه به همهٔ قوانین و خواسته های پروردگار و سنت های الهی در هستی باشد؛ ثانیاً، عادل بوده و تحت تأثیر هواها و امیال نفسانی خویش قرار نگیرد تا بتواند در پیاده کردن احکام الهی موفق باشد.

حال، سؤال این جاست که چگونه می توان چنین شخصی را شناسایی و به حاکمیت دولت حق منصوب کرد؟

بهترین شیوهٔ تعیین رهبر و مقام مسئول در جوامع امروز انتخابات است، ولی شکّی نیست که انتخابات راه حل است، اما همه جا راه حق نیست. هیچ برهان و دلیل علمی و عقلی، لیاقت، صلاحیت و حقانیتِ شخص انتخاب شده را تأیید نمی کند، گرچه در مقام عمل، رأی اکثریت مورد نظر قرار می گیرد و بهترین راه حل است؛ علاوه بر آن که، این توجه به رأی

اکثریت، تنها در مسائل اجتماعی است و در مسائل اعتقادی، رأی اکثریت هیچ ارزشی ندارد وگرنه باید پیامبران دست از دعوت خود برداشته و تابع رأی اکثریت که کافر یا مشرک بودند، می شدند. چنان که در سورهٔ «انعام» می خوانیم:

((وَ إِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ إِنْ هُمْ إِلاَّ يَخْرُصُونَ))(۱)؛ ای پیامبر! اگر از اکثر کسانی که روی زمین هستند اطاعت کنی، تو را از راه خدا گمراه می کنند، زیرا آن ها تنها از گمان و حدس پیروی می کنند.

بنابراین، در مسئلهٔ بسیار حساس و اساسی امامت، که امری اعتقادی است، رأی و انتخاب مردم نقشی ندارد و تعیین آن به عهدهٔ خداوند است. البته بیعتِ مردم با امام، زمینه را برای اعمال حاکمیتِ امام فراهم می کند، نه آن که امام با رأی مردم امام می شود و با اعراض مردم از امامت ساقط می شود.

راستی که انسان محدود با نداشتن علم غیب و اطلاع از آینده و باطن افراد، چگونه می تواند نظر صد در صد صحیحی دربارهٔ شخصی داشته

۱- انعام، آیه ۱۱۵.

باشد؟! مگر انگیزه ها، حالات و عمل کرد انسان ها با توجه به شرایط و موقعیت های مختلف تغییر نمی کند؟ چگونه می توان با یک سری شناخت های سطحی، سرنوشت رهبری امت را با انتخابات معین کرد؟ آری، انتخابات می تواند راه حل باشد، اما همه جا راه حق نیست.

بنابراین، وقتی مشخص شد که مسئلهٔ امامت از اساسی ترین مسائل اعتقادی و عامل هدایت و رشد جامعه است و جامعه نیاز به رهبر دارد، زیرا سقوط و یا رشد جامعه به رهبری آن بستگی دارد، باید بگوییم که تعیین امام تنها از طرف خداست، زیرا امام باید دارای شرایط و ویژگی هایی باشد که جز خدا کسی واقف به آن ها نیست؛ از جمله آن که:

امام باید تمام قوانین حاکم بر انسان و هستی را بداند.

امام باید از نتیجهٔ حتمی راهی که انتخاب می کند، آگاه باشد.

امام باید در رهبری خود منافع خود را در نظر نگیرد و عوامل درونی و بیرونی محرّک او نباشد.

امام باید از عالی ترین صفات برجستهٔ انسانی در حد اعلا برخوردار باشد و ناگفته پیداست که این شرایط در افراد معمولی یافت نمی شود و مردم نیز از وجود این شرایط در افراد بی خبرند.

بنابراین، راه حق در شیوهٔ تعیین امام، همان راه تعیین پیامبر است، زیرا ما امامت را همچون نبوت و امام را همچون پیامبر و دلیل نیاز به امام را

همانند دلیل نیاز به پیامبر می دانیم و کار امام نیز شبیه کار پیامبر، هدایت و رشد مردم و نشان دادن راه سعادت است؛ بنابراین، همان دلایلی که در بحث نبوت آوردیم، در این جا نیز می توانیم مورد استفاده قرار دهیم، اگر باور کردیم که امامت، مقامی انتصابی است نه انتخابی؛ بنابراین، در مقابل انتصاب الهی مردم اختیاری ندارند.

از سویی، به دلیل این که همهٔ مردم در همهٔ زمان ها به چنین کسی نیازمندند و چه بسا که سایر شرایط مردمی ظهور فراهم شود، باید فردی در هر زمانی با خصوصیات ذکرشده وجود داشته باشد و آن شخص در زمان ما وجود مبارک حضرت حجت بن حسن عجل الله تعالی فرجه الشریف است که خود او نیز در انتظار فرج و تشکیل حکومت عدل جهانی به سر می برد. بر اساس دلایل قرآنی، روایی و تاریخی، یازده امام به دنیا آمده و شهید شده اند، ولی امام دوازدهم پس از تولد به خواست خداوند از دیدگان غایب گشته اند تا هر زمان که خدا بخواهد و مصلحت بداند، ظهور و دنیا را پر از عدل و داد کنند.

۳. داشتن برنامه و قوانین جامع برای جهان

اشاره

یکی دیگر از شرایط تشکیل حکومت عدل جهانی که در حقیقت، زمینه ساز رشد و تعالی انسان هاست، وجود برنامه و قوانینی جامع و کامل است که تضمین کنندهٔ سعادت دنیا و آخرت باشد؛ چیزی که در آیات قرآنی مربوط به حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از آن تعبیر به ((دِينِ الْحَقِّ))(۱) شده است.

۱- توبه، آیه ۳۳.

حال سخن این جاست که این برنامهٔ جامعه را چه کسی یا کسانی می توانند تدوین کنند؟ آیا راه کارهای علم و عقل کافی است؟

حقیقت این است که علم و عقل آدمی به دلایل زیر، ما را از پیامبران و آموزه های وحیانی ایشان بی نیاز نمی کند:

۳۱. محدودیت علم انسان

هر روز شاهدیم که به تعداد دانشکده های تخصصی اضافه می شود و اختراعات و اکتشافات جدیدی نصیب انسان می گردد، اما واگذار کردن انسان به علم و عقل خود در حقیقت، در سنگلاخ قرار دادن و گیج کردن اوست، زیرا فهم، علم و فکر مردم متفاوت است؛ حتی بیشتر درگیری ها و اختلافات خطرناک از افراد عاقل و آگاه سرچشمه می گیرد! علم و عقلی که مایهٔ ایجاد این همه درگیری است، چگونه می تواند برطرف کنندهٔ نزاع ها و تفاوت ها باشد؟ هر کسی چیزی را خیر می داند که چه بسا دیگری آن را نمی فهمد.

۳۲. فراوانی موانع شناخت

یکی از بحث هایی که در موضوع شناخت مطرح می شود، موانع شناخت است. هنگامی انسان، حق را درک می کند که مانعی در مسیر شناخت او نباشد. انسان با داشتن عقل، فکر و قدرت تحصیل، گاهی چنان در مسیر طوفان غرایز قرار می گیرد که قدرت شناخت واقعیت را از دست می دهد.

متأسفانه آن قدر عینک های رنگارنگ جلوی چشمان ما قرار می دهند که درست تشخیص نمی دهیم! چه بسا چیزهایی را حق می بینیم که باطل هستند و چیزهایی را باطل تشخیص می بینیم که حق هستند؛ برخی را دوست می پنداریم که دشمنند و برخی را دشمن خیال می کنیم که دوست هستند. کوتاه سخن آن که، چون انسان محکوم غرایز است و واقعیت ها را همه جا چنان که هست، نمی بیند و گاهی برخلاف شناخت صحیح عمل می کند، حقّ قانون گذاری ندارد. قرآن کریم می فرماید: ((ان الحکم الّا للّه)).(۱)

۳۳. تأخیر در فهم

گاهی به مرور زمان و با پیشرفت علم، دست انسان به واقعیاتی می رسد، لکن گناه صدها سال تأخیر دست رسی را به عهدهٔ چه کسی بگذاریم؟ ده ها دستور در اسلام داریم که مرور زمان و پیشرفت علم از روی اسرار آن پرده برداشته، ولی پیروان مکتب انبیا از همان روز اول در مسیری قرار گرفتند که دانشمندان متکی به علم و تجربه، خود پس از قرن ها به آن رسیدند.

۱- انعام، آیه ۵۷.

۳۴. درک معنویات

اشاره

انسان با علم، عقل، مشورت و بررسی های خود تنها در مسائل محسوس و مادی می تواند گام بردارد و راهی را انتخاب کند، اما در شناخت سعادت ابدی و رشد معنوی و تربیت روحی که دست انسان از آن ها کوتاه است، جز طریق وحی و راه انبیا راهی ندارد. کسانی که خود را از مکتب وحی و راه انبیا بی نیاز می دانند، برای زندگی خود قوانینی از این قبیل تدوین می کنند:

۱. قوانین استبداد فردی که از ارادهٔ یک فرد خودکامه سرچشمه می گیرد و ضعف، نارسایی، تحمیل، خفقان، تنگ نظری و... به همراه دارد.

۲. قوانین استبداد طبقاتی که تنها یک طبقه آن را وضع می کنند، و ناگفته پیداست که این سری قوانین تنها مصلحت یک طبقه و قشر خاص را در نظر می گیرد و تحت تأثیر همان طبقهٔ حاکم است.

۳. قوانین ملّی که برخاسته از آرای ملّت است؛ خواه این قوانین با حقیقت و مصلحت توأم باشد یا نباشد. دنیای امروز این نوعِ سوم را مترقی ترین قوانین می دانند، در حالی که هیچ یک از قوانین بشری جامع و کامل نیست و به همهٔ ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان اشراف ندارد، زیرا افرادی که به اتّکای علم و عقل خود برای ما قانون وضع کرده اند، چگونه تمام ابعاد انسان را شناخته و نیازش را دانسته اند؟ آیا به راستی، خیرخواه بشر بوده اند؟ چگونه مطمئن باشیم خطا نکرده اند؟ شاید منافع فرد یا گروه

خاصی را در نظر گرفته باشند و محیط و نظام خانوادگی یا قبیله ای یا اقتصادی، مسیر شناخت واقعی آنان را عوض کرده و فشارها و محیط بر قانون گذاری آن ها اثر گذاشته باشد. از کجا معلوم که تحت تأثیر غرایز شیطانی و طاغوت ها قرار نگرفته اند؟ از کجا مطمئن شویم که بازتاب و عکس العمل این دستورات دیر یا زود به ضرر فرد یا جامعه منتهی نخواهد شد؟

ویژگی های قانون گذار

با توجه به مطالبی که بیان شد، نتیجه می گیریم که قانون گذار زندگی بشر باید شرایط و امتیازات ذیل را داشته باشد:

۱. علم و احاطهٔ کامل به تمام نیازهای ظاهری و باطنی انسان؛

۲. لطف و مرحمت کامل نسبت به انسان؛

۳. عدالت کامل و ترجیح ندادن تمایلات بر مصلحت و حقیقت.

ناگفته پیداست که چنین قانون گذاری، کسی جز خدای متعال نیست که پیام ها، راهنمایی ها و قوانین او به وسیلهٔ انبیا به انسان می رسد. آری، پیامبران به منزلهٔ دستگاه گیرنده ای هستند که در پیکرهٔ جامعهٔ بشریت کار گذاشته شده اند و پیام های الهی را می گیرند و به مردم می رسانند.

از میان همهٔ پیامبران، حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم، خاتم پیامبران و کتاب آسمانی او، یعنی قرآن، آخرین و کامل ترین نسخه و برنامهٔ جاودانهٔ بشریت از سوی خداست و در زمان حکومت مهدوی نیز معیار و مبنای حکومت وی خواهد بود.

در خطبهٔ ۱۳۸ نهج البلاغه که گفته شده امیرالمؤمنین علیه السلام در آن به سیرهٔ حکومتی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره فرمودند، آمده است که ایشان: «یَعْطِفُ الرَّأْیَ عَلَی الْقُرْآنِ إِذَا عَطَفُوا الْقُرْآنَ عَلَی الرَّأْیِ»؛ رأی مردم را به قرآن برمی گرداند، در زمانی که آن ها قرآن را به رأی و اندیشهٔ (خود) مبدّل کرده باشند:

هنگامی که مردم از قرآن چشم پوشیده و امور را طبق اندیشه نادرست خود انجام دهند، ایشان را از به کار بستن اندیشه های نادرست، نهی و به رجوع به قرآن وامی دارد تا به دستور کتاب خدا رفتار کرده و مخالف آن را دور اندازند.

علاوه بر آن، در زمان ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به آموزش عمومی قرآن نیز اهمیت فراوانی داده می شود؛ کما این که امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

إِذَا قَامَ قَائِمُ آلِ محمد ضَرَبَ فَسَاطِیطَ لِمَنْ یُعَلِّمُ النَّاسَ الْقُرْآنَ عَلَی مَا أَنْزَلَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُه؛(۱) هنگامی که قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، خیمه هایی بزند و قرآن را به ترتیبی که فرود آمده بر مردم بیاموزد.

امام موعود، همراه همیشگی قرآن است، چراکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در روز غدیر و در ضمن خطبهٔ معروف خود، پس از آن که حضرت علی علیه السلام و یازده فرزند معصوم وی را برادر و جانشین خود معرفی کرد، قرآن کریم را همراه همیشگی آنان و از جمله حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف معرفی کرده و فرمود:

۱- شیخ مفید، الارشاد، ج ۲، ص۳۸۶.

علی أَخِی وَ وَزِیرِی وَ وَارِثِی وَ وَصِیِّی وَ خَلِیفَتِی فِی أُمَّتِی وَ وَلِیُّ کُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِی ثُمَّ ابْنِیَ الْحَسَنُ ثُمَّ ابْنِیَ الْحُسَیْنُ ثُمَّ تِسْعَهٌ مِنْ وُلْدِ الْحُسَیْنِ وَاحِدٌ بَعْدَ وَاحِدٍ الْقُرْآنُ مَعَهُمْ وَ هُمْ مَعَ الْقُرْآنِ لَا یُفَارِقُونَهُ وَ لَا یُفَارِقُهُمْ حَتَّی یَرِدُوا علی حَوْضِی.(۱)

هم چنین امام باقر علیه السلام فرمود: «علم به قرآن خدا و سنت پیغمبرش، در دل مهدی ما رشد کند؛ چنانچه بهترین زراعت ها به بهترین وجه رشد کند.»(۲)

دلیل این همه توجه به قرآن کریم، بدین جهت است که:

قرآن، کتاب هدایت است: ((ذلک الکتاب لا ریب فیه هدیً للمتّقین)).(۳)

قرآن، کتاب شفا و درمان دردهاست: ((و ننزّل من القرآن ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین)).(۴)

قرآن، کتاب بشارت و انذار است: ((لینذر الذین ظلموا و بشری للمحسنین)).(۵)

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص۲۷۷.

۲- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۳۶۷.

۳- بقره، آیه۲.

۴- اسراء، آیه۸۲.

۵- احقاف، آیه۱۲.

قرآن، کتاب دوستی با نیکان است: ((انّ اللّه یحبّ المحسنین)).(۱)

قرآن، کتاب سفارش به نیکی هاست: ((و بالوالدین احساناً... و قولوا للنّاس حسنا)).(۲)

قرآن، کتاب تعقل و تفکر است: ((انّا انزلناه قرآنا عربیّا لعلکم تعقلون)).(۳)

قرآن، کتاب دعوت به عمل است: ((لِمَ تقولون ما لا تفعلون)).(۴)

قرآن، کتاب جهاد و مبارزه است: ((انّ اللّه یحبّ الذین یقاتلون فی سبیله)).(۵)

در این کتاب، هم رابطهٔ انسان با خدا بیان شده (عبادات)، هم رابطهٔ انسان با خلق خدا (تعلیم، تعلّم، عفو، انفاق، ایثار، تعاون و...) و هم رابطهٔ انسان با طبیعت (تسخیر و عمران و احیا و بهره گیری دور از اسراف و تبذیر).

در این کتاب، رابطهٔ انسان با مخالفان و منافقان بیان شده است که: آنان را

۱- بقره، آیه ۱۹۵.

۲- بقره، آیه ۸۳.

۳- یوسف، آیه ۲.

۴- صف، آیه ۲.

۵- صف، آیه ۴.

با حکمت، موعظه و مجادلـهٔ نیکو، به حقّ دعوت کنید و با مفسدانی که همچون خارِ سـر راه، مانع قبول حق برای تودهٔ محروم هستند و با یاغیان جامعه مبارزه کنید.

قرآن، کتـاب سـیاست و حکومت است: ((إِنَّا أَنْزَلْنـا إِلَيْـكَ الْكِتابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِما أَراكَ اللَّهُ)).(۱) کسانی که می گویند: دین از سیاست جداست، معنای سخنشان این است که بخشی از آیات قرآن حذف شود!

قرآن، میزان و ملاـک و معیار است؛ وسـیلهٔ سـنجش است. به ما فرموده انـد: معیارتان قرآن باشـد. هر حـدیثی که شـنیدید و یا دیدیـد، با قرآن بسـنجید؛ اگر مطابق قرآن بود، بپذیریـد و در غیر این صورت، آن را دور بریزید: «فَمَا وَافَقَ كِتَابَ اللَّهِ فَخُذُوهُ وَ مَا خَالَفَ كِتَابَ اللَّهِ فَدَعُوهُ».(۲) نه تنها حدیث، بلکه هر نوع گفتار و نوشـتاری را باید با قرآن سـنجید. همهٔ ارزش ها را باید با قرآن بسنجیم.

سخن آخر آن که، وجود قوانین جامع که یکی از شـرایط ظهور و تشـکیل حکومت جهانی است و البته بایـد از ناحیـهٔ خداوند رب العالمین در اختیار بشریت قرار داده شود، نیز فراهم است.

۱- نساء، آیه ۱۰۵.

۲- شیخ کلینی، الکافی، ج ۱، ص۶۹.

۴. امداد الهی و غیبی

یکی دیگر از لوازم و شرایط تحقق ظهور و پیروزی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، وجود کمک های الهی و امدادهای غیبی است، چراکه بدون یاری و عنایت ویژهٔ پروردگار، پیروزی در چنین میدان بزرگ و وسیعی که دشمنان ایشان با انواع ترفندها و جمع آوری نیروها، سعی در شکست آن حضرت دارند، ممکن نخواهد بود؛ لذا در بسیاری از روایات مهدوی که دربارهٔ وقایع ظهور بیان شده، به وجود این امدادهای الهی تصریح شده است.

ابوحمزهٔ ثمالی از امام باقر علیه السلام روایت کرده است:

هر گاه قائم آل‌محمد خروج کند، خداوند او را با ملائکه مُسوِّمین، مُردِفین، مُنزِلین و کرّوبین یاری خواهد فرمود. جبرئیل پیش روی او، میکائیل در سمت راست او و اسرافیل در سمت چپ او قرار دارند و رعب و هیبت او به فاصله یک ماه راه، پیشاپیش و پشت سر و از راست و چپ او حرکت می کند (یعنی شعاع هیبتش تا بُعد یک ماه راه را زیر پوشش می گیرد) و فرشتگان مقرّب در برابر او خواهند بود.(۱)

۱- نعمانی، الغیبه، ص۲۳۴.

و فرمود:

ملائکه ای که حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را در روز بدر نصرت کردند، در زمین هستند و هنوز بالا نرفته اند و به آسمان نرونـد تا این که صاحب این امر (یعنی ولیّ عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف) را نصرت کنند و آن ها پنج هزار نفرند.(۱)

در احادیث دیگری بیان شده که این امدادها به صورت های گوناگونی، نظیر: الهام خداوند به دل های مؤمنان، ایجاد رعب و وحشت در دل های دشمنان، آرامش دل در اوج مصیبت و سختی و... خواهد بود. همهٔ این ها باعث شده که از عبارت «منصور به رعب بودن»، به یکی از ویژگی های قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریف یاد شود، کما این که امام پنجم شیعیان فرمود:

الْقَائِمُ مِنَّا مَنْصُورٌ بِالرُّعْبِ مُؤَيَّدٌ بِالنَّصْرِ تُطْوَى لَهُ الْأَرْضُ وَ تَظْهَرُ لَهُ الْكُنُوزُ؛(۲) قائم ما منصور به رعب است و مؤید به نصر؛ زمین برای او درنوردیده شود و گنج های خود را ظاهر سازد.

البته نزول این امدادها، بی حکمت و بی ضابطه نیست، بلکه بستگی به فراهم شدن شرایطی دارد که مهم ترین آن ها قبلاً بیان شد.

۱- محمد بن مسعود عیاشی، تفسیر العیاشی، ج ۱، ص۱۹۷.

۲- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص۳۳۱.

ب) شرایط انسانی ظهور

اشاره

پیش تر گفته شد که به دلیل جریان نظام اسباب و مسببات در هستی، تحقق ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف منوط به احراز شرایطی است که بدون آن شرایط، ظهور امکان پذیر نخواهد بود و البته برخی از این شرایط، الهی و بعضی دیگر انسانی هستند. در بخش قبل، به بررسی شرایط الهی ظهور پرداخته و در این بخش به شرایط مردمی ظهور می پردازیم. البته باید دانست که شرایط مردمی ظهور، خود به دو بخش تقسیم می شود: برخی از این شرایط مربوط به وجود نیروهای تحت فرمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و برخی دیگر مربوط به عموم مردم است.

فراهم شدن شرایط انسانی ظهور؛ حکمت امتحانات عصر غیبت

اشاره

با دقت به روایاتی که بیان گر امتحانات و ابتلائات عصر غیبت است، به دست می آید که یکی از دلایل امتحان های سخت عصر غیبت و حتی ظهور، فراهم شدن شرایط انسانی برای تشکیل حکومت مهدوی در هر دو قسمت کارگزاران و عموم مردم است، و از این آزمایش ها گریزی نیست.

شخصی به نام منصور صیقل می گوید: من و حارث بن مغیره با جماعتی از اصحابمان (شیعیان) خدمت امام صادق علیه السلام نشسته بودیم (و از ظهور دولت حق سخن می گفتیم). آن حضرت سخن ما را می شنید. سپس فرمود:

شما در چه موضوعی وارد شده اید؟ هیهات، هیهات! نه به خدا قسم، آنچه انتظارش را می کشید واقع نشود، تا غربال شوید. به خدا قسم، آنچه چشم به راهش هستید واقع نشود، تا امتحان شوید. به خدا قسم، آنچه به سویش چشم می کشید واقع نشود تا جدا شوید.(۱)

البته چراییِ ضرورت این امتحانات در زمانهٔ غیبت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را می توان از اهدافی که قرآن کریم دربارهٔ آزمایش ها طرح کرده است، بهتر دریافت. این اهداف عبارتند از:

الف) شکوفا شدن استعدادهای نهفته در انسان

((وَ لِیَبْتَلِیَ اللّهُ ما فِی صُدُورِکُمْ وَ لِیُمَحِّصَ ما فِی قُلُوبِکُمْ))(۲)؛ و (حادثه احد) برای آن است که آنچه را در سینه های شماست، خدا بیازماید و آنچه را در دل دارید، پاک و خالص گرداند و خداوند به آنچه در سینه هاست، داناست.

۱- شیخ کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۳۷۰.

۲- آل عمران، آیه ۱۵۴.

ب) جداسازی افراد نیک از بد

((ما کانَ اللّهُ لِیَذَرَ الْمُومِنِینَ عَلی ما أَنْتُمْ عَلَیْهِ حَتّی یَمِیزَ الْخَبِیثَ مِنَ الطَّیِّبِ))(۱)؛ خداوند بر آن نیست که (شما) مؤمنان را بر آن حالی که اکنون هستید رها کند، مگر این که (با پیش آوردن آزمایش های پی در پی) ناپاک را از پاک جدا کند.

ج) جداسازی صفوف مجاهدان و صابران از غیر آن ها

((وَ لَنَبْلُوَنَّکُمْ حَتّی نَعْلَمَ الْمُجاهِدِینَ مِنْکُمْ وَ الصّابِرِینَ))(۲)؛ ما قطعاً شما را می آزماییم تا از میان شما مجاهدان و صابران را نشان دهیم و اخبار (و اعمالتان) را آزمایش خواهیم کرد.

د) بیداری از غفلت

((وَلَقَدْ أَرْ سَلْنَا إِلَیٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِکَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّ اءِ لَعَلَّهُمْ یَتَضَرَّ عُونَ))؛(۳) و همانا به سوی امت های پیش از تو (نیز پیامبرانی) فرستادیم،

۱- آل عمران، آیه ۱۷۹.

۲- محمد، آیه ۳۱.

۳- انعام، آیه ۴۲.

پس آنان را به تنگ دستی و بیماری گرفتار کردیم؛ باشد که تضرع کنند.

توضیح آن که، مسلّم است در قیام مهدوی تنها شایستگانند که لایق پا رکابی قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند و حضرت مهدی نیز بر معیار شایسته سالاری نیروهای زیدهٔ خود را برمی گزیند، زیرا اولاً، پیروزی بر تمام قدرت های دنیا و ثانیاً، حکومت عادلانه بر جهان جز از این مسیر امکان ندارد؛ از همین رو، امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند، اصحاب موسی را با نهر آبی امتحان کرد، چنان‌که خدا فرمود: ((إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ))؛ اصحاب قائم هم چنین امتحان خواهند شد». (۱)

این امر بدان جهت است که هر مدیری باید نیروهای کارآمد را از نیروهای ناکارآمد جدا کند تا بتواند نیروهای غیرمفید را از مجموعه طرد کند، زیرا حضور آن‌ها باعث سست شدن سایر نیروها می شود؛ به همین دلیل، برای منصوب کردن افراد به مقام و مرتبه‌ای، گزینش و آزمایش لازم است؛ چنان‌که خداوند نیز برای انتصاب حضرت ابراهیم علیه السلام به امامت، او را آزمود.

۱- شیخ طوسی، الغیبه، ص۴۷۲.

نقل شده است:

مردی از خراسان به امام صادق علیه السلام پیشنهاد قیام داد و گفت: شما صد هزار نیروی مسلح دارید. امام علیه السلام برای آزمایش میزان فداکاری آن مرد به او فرمود: «به آن تنوری که پر از آتش است، وارد شو!» او ترسید و عذرخواهی کرد. در این هنگام، هارون مکّی، یکی از یاران امام علیه السلام وارد شد و سلام کرد. امام علیه السلام به او فرمود: «کفش هایت را کنار بگذار و به تنور آتش وارد شو!» او بدون هیچ پرسشی وارد تنور شد. امام نیز شروع به گفت وگو کرد و از احوال خراسانی‌ها پرسید. پس از مدتی، امام رو به مرد خراسانی کرد و گفت: «برو داخل تنور را نگاه کن!» او نیز چنین کرد و دید هارون مکّی صحیح و سالم در تنور نشسته است. امام به او فرمود: «از این شیعیان تنوری که هر چه ما گفتیم تسلیم باشند، چند نفر داریم؟» وی گفت: شیعه تنوری هیچ!(۱)

آری، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف کسانی را می خواهد که بدون چون و چرا در مقابل دستورهای او مطیع باشند.

۱- محمد باقر مجلسی، بحار الأنوار، ج۴۷، ص۱۲۳.

از جهت تربیتی و آمادگی عمومی نیز نزول بلاـ و گرفتاری بسیار مؤثر است، زیرا گرفتاری باعث توجه به خدا و رهایی از غفلت شده و عامل توبه و دعا به درگاه حق و پذیرش اوامر و ارادهٔ خداوند که از مهم ترین آن ها تشکیل حکومت حق به وسیلهٔ ولیّ خداست، می باشد.

قرآن کریم می فرماید:

((وَ ما أَرْسَلْنا فِی قَرْیَةٍ مِنْ نَبِیٍّ إِلَّا أَخَذْنا أَهْلَها بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ یَضَّرَّعُونَ))؛(۱) و هیچ پیامبری را در هیچ آبادی نفرستادیم، مگر آن که مردم آن جا را گرفتار سختی ها و بلاها ساختیم، تا شاید به زاری (و توبه) درآیند.

از این آیهٔ شریفه معلوم می شود که: اولاً، سختی ها و مشکلات، راهی برای بیداری فطرت و توجه به خداوند است: ((لَعَلَّهُمْ یَضَّرَّعُون))؛ ثانیاً، ناگواری ها همیشه قهر الهی نیست؛ گاهی لطفی است که به شکل بلا جلوه می کند: «لَعَلَّهُمْ یَضَّرَّعُونَ». همان گونه که گداختن آهن در کورهٔ آتش، سبب نرم شدن و شکل پذیری آن است، حوادث و شداید نیز انسان ها را نرم و به حالت تضرع و نیازخواهی وامی دارد و باعث می شود مردم

۱- اعراف، آیه ۹۴.

صادقانه برای ظهور منجی خود دست به دعا بردارند؛ آن گاه مورد رحمت حضرت حق و تجلی آن، که امر ظهور امام رحمت و عدالت است، قرار می گیرند، زیرا به فرمودهٔ حضرت علی علیه السلام: «اگر مردم هنگام ناگواری ها، صادقانه به درگاه خدا ناله کنند، مورد لطف خدا قرار می گیرند.»(۱)

حاصل آن که، شرایط انسانی ظهور را می توان از دو جنبهٔ خواص و عوام بررسی کرد:

۱. شرایط مربوط به کارگزاران و کادر امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند همهٔ قیام های دیگر، نیازمند یاران زبده و کارآمدی است که خواسته های حضرت را تا ایجاد حکومت جهانی در ابعاد گوناگون انجام دهند؛ بنابراین، همان گونه که پیش تر نیز گفتیم، تصور این که حضرت فقط با کرامت و امدادهای غیبی و بدون استفاده از شرایط انسانی، جهان را فتح می کند و حکومت دین و عدالت را در سراسر عالم می گستراند، خلاف عقل و آیات و روایات است. مثال حضرت ولیّ عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف، مثال پیامبر عظیم الشأن صلی الله علیه و آله و سلم است که برای پیش برد اهداف مقدسش از هردو نیروی عادی و غیبی کمک گرفتند؛ چنان که خداوند متعال دربارهٔ وی فرمود: ((هو الذی أَیَّدَکَ بِنَصْرِهِ وَ بِالْمُؤْمِنِینَ))(۲)؛ اوست که با امدادهای خویش و حمایت مؤمنان، تو را یاری کرده است.

۱- نهج البلاغه، خطبه ۱۷۸.

۲- انفال، آیه۶۲.

بر طبق این آیه، نه تنها حمایت مردم، با اراده و خواست الهی کارساز است: «هُوَ الَّذِی أَیَّدَکَ... بِالْمُؤْمِنِینَ»، بلکه مردم، بازو و پشتیبان رهبرند؛ به همین جهت، در احادیث مربوط به وقایع ظهور، به حضور مؤمنان کارآمد، در کنار امدادهای الهی تصریح شده و آمده است: «سه لشکر برای یاری حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می آیند؛ لشکری از فرشتگان، لشکری از مؤمنان و ایجاد رعب و وحشت در دل دشمنان.»(۱)

گویا این سخن در امتداد این آموزهٔ قرآنی است که امدادهای الهی، همه جانبه، ظاهری و غیبی است:

((... فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلاهُ وَ جِبْرِیلُ وَ صالِحُ الْمُؤْمِنِینَ وَ الْمَلائِکَهُ بَعْدَ ذلِکَ ظَهِیرٌ))؛(۲) خداوند؛ اوست یاور او و هم چنین جبرئیل و مؤمنان صالح و علاوه بر آنان، همه فرشتگان حامی او هستند.

ذکر این نکته نیز لازم است که بدانیم منظور از کادر حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف، فقط تعداد ۳۱۳ نفر نیست، زیرا بر طبق روایات علاوه بر ۳۱۳ نفر، باید یاران دیگری نیز جمع شوند تا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند.

۱- نعمانی، الغیبه، ص۱۹۸.

۲- تحریم، آیه ۴.

ابوبصیر گوید:

شخصی از اهالی کوفه از امام صادق علیه السلام پرسید: چند نفر به همراه قائم خروج می کنند؟ ایشان فرمود: «وَ مَا يَخْرُجُ إِلَّا فِي أُولِي قُوَّةٍ وَ مَا تَكُونُ أُولُو الْقُوَّةِ أَقَلَّ مِنْ عَشَرَةِ آلَافٍ»؛ او به همراه اصحابی نیرومند خروج می کند و آن‌ها کمتر از ده هزار تن نیستند.(۱)

ملاحظه می کنید، همهٔ افرادی که یاران امام به شمار آمده اند، باید دارای توانایی و به تعبیر روایت «أُولِي قُوَّةٍ» باشند؛ البته آن هایی که تواناترند، پست های مهم تری را کسب خواهند کرد؛ ایشان کسانی هستند که به تعبیر قرآن کریم:

((يُحِبُّهُمْ وَ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكافِرِينَ يُجاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لا يَخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ))؛(۲) خداوند... آنان را دوست دارد و آنان نیز خدا را دوست دارند. آنان نسبت به مؤمنان، نرم و فروتن، و در برابر کافران، سرسخت و قاطعند. در راه خدا جهاد می کنند و از ملامت هیچ ملامت کننده ای نمی هراسند.

امام صادق علیه السلام نیز در تفسیر این آیهٔ شریفه فرمود:

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۶۵۴.

۲- مائده، آیه ۵۴.

همانا یاران صاحب این امر، برای او نگه داری شده اند؛ اگر همه مردم نیز از بین بروند، خداوند یارانش را به او می رساند؛ آنان همان کسانی هستند که خداوند فرموده: «اگر اینان بدان کافر شوند، پس به تحقیق، ما گروهی را که بدان کافر نیستند بر آن موکل کرده ایم.»(۱) آنان همان کسانی هستند که خداوند درباره آنان فرموده است: «خداوند به زودی، گروهی را خواهد آورد که آنان را دوست می دارد و آنان نیز او را دوست می دارند؛ در برابر مؤمنان، فروتن، و در برابر کافران با عزت، درشت خو و سخت گیر هستند».

اصولاً باید دانست که کلید خوش‌بختی جامعه، بر سر کار بودن افراد لایق و رفتار عادلانهٔ آن‌ها، و منشأ نابسامانی ها، ریاست نااهلان است؛ لذا رعایت اصل شایسته‌سالاری حتی در مورد زیردستان لازم بوده و خداوند، کسانی را که شایسته اند، سرپرستی می کند: ((هُوَ يَتَوَلَّى الصّالِحينَ)).(۲)

مهم ترین ویژگی ها و صفات شایستهٔ خواص و یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف که موجب می شود افتخار سرداری و سربازی حضرت نصیب ایشان شود، عبارت است از:

۱- انعام، آیه ۸۹.

۲- اعراف، آیه ۱۹۶.

۱۱. ایمان مستحکم

باور به خـدا، آن گونه که هیچ تردیدی در آن نباشد، یکی از صـفات بارز انصارالمهدی و بلکه از اصـلی ترین آن هاست؛ هم چنان که امام صادق علیه السلام در برخی از اوصاف یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود:

آنـان مردانی هسـتند که دل‌هایشـان ماننـد پـاره هـای آهن است؛ شـکی در ایمان به خـدا در آن راه نیافته و در طریق ایمان، از سنگ محکم ترند.(۱)

گویا ایشان در عمل به آیـهٔ: ((یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا إِذا لَقیتُمْ فِئَهً فَاثْبُتُوا))؛(۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! چون با گروهی (از سپاه دشـمن) رو به رو شدید، ثابت قدم باشید، نمونهٔ کاملی هستند. البته چنین ایمان ثابتی، قطعاً به دلیل معرفت بالای آن ها به حضـرت حق و اعمـال صـالحی است که به تصـریح روایـات معصومان علیهم السـلام، موجب تثبیت ایمان در قلب آن ها شـده است.

۱۲. عبادت و مناجات

بـدون شک، عبودیت خـدا یک دفعه حاصل نمی شود، بلکه این امر نیازمنـد تمرین و اظهار خضوع در پیشـگاه اوست. فلسـفهٔ عبادت نیز جز این نیست که انسان با تذکر و تمرین خضوع و خشوع در مقابل پروردگار عالم، یاد

۱- محمد باقر مجلسی، بحارالأنوار، ج ۲۵، ص۳۰۸.

۲- انفال، آیه ۴۵.

بگیرد تا در همهٔ عرصه های زندگی تسلیم خواستهٔ خدا باشد و البته هر قدر که امتحان های الهی سخت تر باشد، اهمیت عبادت بیشتر است؛ لذا یکی دیگر از خصوصیات یاران امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، عبادت و راز و نیاز آن ها با حضرت معبود است؛ چنان که در وصفشان آمده است:

مردانی در میان آن‌ها هستند که شب‌ها نمی خوابند؛ زمزمه آن‌ها در حال عبادت، هم‌چون زمزمه زنبور عسل است. تمام شب را به عبادت مشغولند و روزها سواره به دشمن حمله می‌کنند. آن‌ها در وقت شب، راهب، و هنگام روز، شیرند.(۱)

۱۳. معرفت به امام

پس از معرفت به خدا، مهم ترین سرمایهٔ یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، همانا معرفت عمیق به اوست که آن چنان، ایشان را مجذوب و مطیع حضرت کرده است. بی شک، کسب چنین معرفتی یک دفعه نبوده است، بلکه آن ها در زمان غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و هم گام با انتظار ظهورش، موفق به تحصیل آن شده اند. این حقیقت در کلام امام سجاد علیه السلام به خوبی روشن است. ایشان فرمود:

إِنَّ أَهْلَ زَمَانِ غَيْبَتِهِ الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ وَ الْمُنْتَظِرِينَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ لِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَعْطَاهُمْ مِنَ

۱- محمد باقر مجلسی، بحارالأنوار، ج ۲۵، ص۳۰۸.

الْعُقُولِ وَ الْأَفْهَامِ وَ الْمَعْرِفَهِ مَا صَارَتْ بِهِ الْغَیْبَهُ عِنْدَهُمْ بِمَنْزِلَهِ الْمُشَاهَدَهِ؛(۱) مردم زمان غیبت او که معتقد به امامت او و منتظر ظهورش هستند، از مردم هر زمانی برترند، زیرا خداوند عقل، فهم و معرفتی به آن ها عطا کرده که غیبت نزد آن ها چون مشاهده است.

از همین روست که بر خواندن دعای معرفت در عصر غیبت تأکید شده است:

اللَّهُمَّ عَرِّفْنِی نَفْسَکَ فَإِنَّکَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِی نَفْسَکَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِیَّکَ اللَّهُمَّ عَرِّفْنِی رَسُولَکَ فَإِنَّکَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِی رَسُولَکَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَکَ اللَّهُمَّ عَرِّفْنِی حُجَّتَکَ فَإِنَّکَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِی حُجَّتَکَ ضَلَلْتُ عَنْ دِینِی؛(۲) خدایا! خودت را به من بشناسان. به درستی که اگر خودت را به من نشناسانی، نمی توانم پیغمبرت را بشناسم. خدایا! پیغمبرت را به من بشناسان. به درستی که اگر پیامبرت را به من نشناسانی، نمی توانم امامت را بشناسم. خدایا! امامت را به من بشناسان. اگر امام را نشناسم، به درستی که گمراه و از ضالین می شوم.

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۲۰.

۲- شیخ کلینی، کافی، ج ۱، ص ۳۳۷.

در روایتی نیز می خوانیم:

اگر شخصی شب ها را نماز بخواند و روزها را روزه بگیرد و تمام اموالش را در راه خدا بدهد و هر سال به مکه و حج رود، اما ولیّ خدا را نشناسد و کارهای خود را به رهبری او قرار ندهد، هیچ حقی بر خدا ندارد و اهل ایمان نیست.(۱)

۱۴. ولایت پذیری و اطاعت از امام

اگر بخواهیم از مهم ترین ویژگی های عملی که موجب توفیق ما در قرار گرفتن سپاه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می شود نامی ببریم، به جرئت می توان از اطاعت بی چون و چرا و ولایت پذیری از وی نام برد؛ هم چنان که این نکته در توصیف انصار حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این چنین آمده است:

«فرمان برداری آن‌ها از امام، بیش از فرمان برداری کنیز از آقایش است.»(۲)

جابر بن یزید جعفی گوید: از جابر بن عبداللَّه انصاری شنیدم که می گفت: وقتی که خدای تعالی بر پیامبرش این آیه را فرو فرستاد که: ((یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَطِیعُوا اللَّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکُمْ))(۳)، گفتم: یا رسول اللَّه! خدا و رسولش را شناخته ایم؛ پس اولو الامری که خداوند، طاعت آن ها را مقرون به طاعت خود کرده، چه کسانی هستند؟ فرمود:

۱- ملامحسن فیض کاشانی، تفسیر صافی، ج۲، ص۱۸.

۲- محمد باقر مجلسی، بحارالأنوار، ج ۲۵، ص۳۰۸.

۳- نساء، آیه ۵۹.

ای جابر! آن ها جانشینان من و ائمه مسلمین پس از من هستند. اولِ ایشان علی بن ابی طالب است و بعد از او حسن، حسین، علی بن الحسین، محمد بن علی که در تورات به باقر معروف است و تو ای جابر! او را می بینی و آن گاه که او را دیدار کردی، سلام مرا به او برسان! و پس از او جعفر بن محمد صادق، موسی بن جعفر، علی بن موسی، محمد بن علی، علی بن محمد، حسن بن علی و پس از او هم نام و هم کنیه من حجّه الله در زمینش و بقیه الله در بین عبادش، فرزند حسن بن علی، ائمه مسلمین خواهند بود. او کسی است که خدای تعالی مشرق و مغرب زمین را به دست او بگشاید. او کسی است که از شیعیان و اولیایش غایب شود؛ غیبتی که بر عقیده به امامت او باقی نماند، مگر کسی که خداوند قلبش را به ایمان امتحان کرده است.(۱)

هم چنین پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم دربارهٔ لزوم اطاعت از قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود:

الْقَائِمُ مِنْ وُلْدِی اسْمُهُ اسْمِی وَ كُنْيَتُهُ كُنْيَتِی وَ شَمَائِلُهُ شَمَائِلِی وَ سُنَّتُهُ سُنَّتِی يُقِيمُ النَّاسَ عَلَی مِلَّتِی وَ شَرِيعَتِی وَ يَدْعُوهُمْ إِلَی كِتَابِ رَبِّی عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ أَطَاعَهُ فَقَدْ أَطَاعَنِی وَ مَنْ عَصَاهُ فَقَدْ عَصَانِی وَ مَنْ أَنْكَرَهُ فِی غَيْبَتِهِ فَقَدْ أَنْكَرَنِی وَ مَنْ كَذَّبَهُ فَقَدْ كَذَّبَنِی وَ مَنْ صَدَّقَهُ فَقَدْ صَدَّقَنِی إِلَی اللَّهِ أَشْكُو

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص۲۵۳.

الْمُکَذِّبِینَ لِی فِی أَمْرِهِ وَ الْجَاحِدِینَ لِقَوْلِی فِی شَأْنِهِ وَ الْمُضِلِّینَ لِأُمَّتِی عَنْ طَرِیقَتِه؛(۱) قائم از فرزندان من است. نامش نام من و کنیه اش کنیه من است؛ شمایل او شمایل من و روش او روش من است و مردم را بر آیین و دینم بدارد و آن ها را به کتاب پروردگارم فراخواند. کسی که او را اطاعت کند، مرا اطاعت کرده و کسی که او را نافرمانی کند، مرا نافرمانی کرده است؛ کسی که او را در دوران غیبتش انکار کند، مرا انکار کرده و کسی که او را تکذیب کند مرا تکذیب کرده است و کسی که او را تصدیق کند، مرا تصدیق کرده است. از کسانی که گفتار مرا درباره او انکار و تکذیب می کنند و از کسانی از امتم که مردم را از طریقه او گمراه می سازند، به خداوند شکایت می برم.

کارگزاران حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف کسانی هستند که این سخنان نورانی را با گوش جان شنیده و سخت به آن پای بند هستند.

۱۵. جان نثاری برای امام و شهادت طلبی

یکی از ویژگی هایی که برای یاران امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف در احادیث شمرده شده آن است که:

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۴۱۱.

آن‌ها برای تبرک، بدن خود را به زین اسبِ امام می سایند. آن‌ها در جنگ‌ها، امام را در میان گرفته و با جان خود از وی دفاع می‌کنند و هر کاری داشته باشد، برایش انجام می دهند... آن ها ادعای شهادت دارند و تمنا می کنند که در راه خداوند کشته شوند.(۱)

بدین سان، معلوم می شود که ایشان به ترازی رسیده اند که از هیچ چیز، حتی بذل و فدا کردن جان برای مولای معصوم خویش دریغ نمی ورزند و شهادت طلبانه در قیام جهانی امام موعود شرکت می کنند.

۱۶. تقوا و پرهیزگاری

امام صادق علیه السلام به صراحت، تقوا را پیش شرط یاوری امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف معرفی کرده و می فرماید:

مَنْ سُرَّ أَنْ یَکُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْیَنْتَظِرْ وَ لْیَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظِرٌ فَإِنْ مَاتَ وَ قَامَ الْقَائِمُ بَعْدَهُ کَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ أَدْرَکَهُ فَجِدُّوا وَ انْتَظِرُوا(۲)؛

۱- محمد باقر مجلسی، بحارالأنوار، ج ۲۵، ص۳۰۸.

۲- نعمانی، الغیبه، ص ۲۰۰.

هر کس که بودن در شـمار یاران قائم شادمانش می‌سازد، بایـد در انتظار باشد و با حال انتظار به پرهیزگاری و خلق نیکو رفتار کنـد. پس اگر اجلش برسـد و امـام قـائم پس از درگـذشت او قیـام کنـد، بهره او هم‌چون بهره کسـی است که آن حضـرت را دریافته باشد. پس بکوشید و منتظر باشید!

معلوم می شود که هیچ کسـی بدون داشـتن این ویژگی ممتازی که قرآن کریم مکرراً بر آن تأکید کرده است، شایسـتگی قرار گرفتن در زمرهٔ اصحاب امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را نخواهد داشت.

۱۷. اخلاق محوری

زنـدگی بر محور اخلاـق اسـلامی، یکی دیگر از صـفات و خصوصـیات ممتـاز یاران امام عصـر عجل الله تعالی فرجه الشـریف است؛ چنان که به این مقوله در حـدیث سابق، امام صادق علیه السـلام با عبارت: «مَنْ سُرَّ أَنْ یَکُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْیَنْتَظِرْ وَلْیَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ...» بیان گردید.

این نکته در ضمن تفسیری از ایشان، ذیل آیهٔ مهدوی نیز به چشم می خورد:

((یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا مَنْ یَرْتَدَّ مِنْکُمْ عَنْ دِینِهِ فَسَوْفَ یَأْتِی اللَّهُ بِقَوْمٍ یُحِبُّهُمْ وَ یُحِبُّونَهُ أَذِلَّهٍ عَلَی

الْمُؤْمِنِینَ أَعِزَّةٍ عَلَی الْکافِرِینَ...))؛(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! هر کس از شما که از دین خود برگردد (به خدا ضرری نمی زند، چون) خداوند در آینده، قومی را خواهد آورد که آنان را دوست دارد و آنان نیز خدا را دوست دارند. آنان نسبت به مؤمنان نرم و فروتن و در برابر کافران سرسخت و قاطعند... .

ایشان، یاران امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را از مصداق های کامل این آیه دانسته و فرمودند:

آنان، همان کسانی هستند که خداوند درباره آنان فرموده: «خداوند به زودی گروهی را خواهد آورد که آنان را دوست می دارد و آنان نیز او را دوست می دارند؛ در برابر مؤمنان فروتن و در برابر کافران باعزت، درشت خو و سخت گیرند.(۲)

همان گونه که ملاحظه می کنید، به فروتنی در برابر مؤمنان و عزت طلبی، که دو خصوصیت مهم اخلاقی اند، در یاران امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف تصریح شده است.

۱۸. نصرت دین خدا و ترویج احکام الهی

سنت های الهیِ فراوانی در هستی جاری است که قرآن کریم به برخی از آن ها اشاره کرده است. یکی از آن ها، سنت نصرت در مقابل نصرت است.

۱- مائده، آیه ۵۴.

۲- نعمانی، الغیبه، ص۳۱۶.

قرآن می فرماید: ((إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ یَنْصُرْکُمْ وَ یُثَبِّتْ أَقْدامَکُم))؛(۱) اگر خدا را یاری کنید، یاری تان می کند و گام هایتان را استوار می دارد.

یکی از ویژگی های انصار حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، دغدغهٔ ترویج دین حق و رساندن آن به مردم است. امام سجاد علیه السلام در شمارش اوصاف کسانی که منتظر آقا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند، فرمود:

إِنَّ أَهْلَ زَمَانِ غَیْبَتِهِ الْقَائِلِینَ بِإِمَامَتِهِ وَ الْمُنْتَظِرِینَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ کُلِّ زَمَانٍ... أُولَئِکَ الْمُخْلَصُونَ حَقّاً وَ شِیعَتُنَا صِدْقاً وَ الدُّعَاهُ إِلَی دِینِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سِرّاً وَ جَهْراً؛(۲) مردم زمان غیبت او، که معتقد به امامت او بوده و منتظر ظهورش هستند، از مردم هر زمانی برترند... آنان به حق، مخلصان و به درستی، شیعیان ما و دعوت کنندگان به دین خدا در پنهان و آشکارند.

۱۹. کارآمدی و تخصص

شاید برخی چنین پندارند که یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تنها اهل مسجد و عبادتند و بس؛ در حالی که یاران امام زمان علاوه بر تعهد، بر طبق آموزه های قرآنی، تخصص هم دارند. شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: آیا در هنگام ظهور، مؤمنی غیر از آن ۳۱۳ نفر نیست؟ ایشان فرمودند:

۱- محمد، آیه ۷.

۲- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۲۰.

بَلَی، وَ لَکِنْ هَـٰذِهِ الْعِـدَّهُ الَّتِی یُخْرِجُ اللَّهُ فِیهَا الْقَائِمَ، هُمُ النُّجَبَاءُ وَ الْقُضَاهُ وَ الْحُکَّامُ وَ الْفُقَهَاءُ فِی الـدِّینِ؛(۱) بله، ولی این عده ای که حضرت قائم با آن‌ها قیام می کند، از نجیبان، قاضیان، حاکمان و فقیهان دین هستند.

از این روایت فهمیده می شود که برای قرار گرفتن در کادر حضرت، تنها تعهد، ایمان و محبت به امام کافی نیست. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار است تمام دنیا را اداره کنـد و به همین علت، به یاران زبده و دارای تخصـص در زمینه های گوناگون نیاز دارد.

اساساً مـدیریت و حکـومت، به لیـاقت و صـلاحیت هـای خاصـی نیـاز دارد؛ لـذا قرآن می فرمایـد: ((انّ الارض یرثهـا عبـادیَ الصّالحون)).(۲) طبق این آیـهٔ شـریفه که از جمله آیات مهـدوی است، وارثان زمین دو ویژگی دارنـد: یکی، بندهٔ خدا بودن و داشتن تقوای الهی و دیگری برخورداری از صلاحیت که همان لیاقت، تخصص و مدیریت لازم است.

۱- محمد بن جریر طبری آملی، دلائل الامامه، ص۵۶۲.

۲- انبیاء، آیه ۱۰۵.

۱۱۰. توانایی جسمانی

اگر پیش تر گفتیم که حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف علاوه بر تأییدات الهی، متکی به مؤمنان صالح و جریـان عادی است، بنابراین برای کارآمـدی، قـدرت جسـمانی یکی دیگر از صـفات اصـحاب امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. این بدان جهت است که انجام مدیریت امور سنگین با وسعت جهانی، نیازمند توانایی بدنی است؛ هم چنان که در قرآن نیز دربارهٔ شـرایط یک مدیر علاوه بر دارا بودن علم و دانش، قدرت جسـمانی نیز طرح شده است: ((و زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ)).(۱)

در روایات مهدوی نیز به این ویژ گی پرداخته شده است. امام سجاد علیه السلام فرمود:

إِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْ شِیعَتِنَا الْعَاهَةَ وَ جَعَلَ قُلُوبَهُمْ کَزُبَرِ الْحَدِیدِ وَ جَعَلَ قُوَّةَ الرَّجُلِ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَرْبَعِینَ رَجُلًا وَ یَکُونُونَ حُکَّامَ الْأَرْضِ وَ سَنَامَهَا؛(۲) هنگـامی که قـائم ما قیام کنـد، خداونـد از شـیعه ما آفت را برطرف سازد و دل هایشان را همچون پاره های آهن کنـد و نیروی هر یک مرد از آنان را به انـدازه نیروی چهل مرد قرار دهـد و فرمانروایان و بزرگان روی زمین خواهند بود.

۱- بقره، آیه ۲۴۷.

۲- شیخ صدوق، الخصال، ج ۲، ص۵۴۱.

هم چنین ابو بصیر گوید: شخصی از اهل کوفه از امام صادق علیه السلام پرسید: به همراه قائم چند نفر خروج می کنند که می گویند: او به همراه ۳۱۳ تن که شمار اصحاب جنگ بدر است، خروج می کند؟ امام فرمود:

قَالَ وَ مَا یَخْرُجُ إِلَّا فِی أُولِی قُوَّهٍ وَ مَا تَکُونُ أُولُو الْقُوَّهِ أَقَلَّ مِنْ عَشَرَهِ آلَافٍ(۱)؛ او به همراه اصحابی نیرومند خروج می کند و آن کمتر از ده هزار تن نیست.

۱۱۱. صبر و استقامت

در احادیث معصومان علیهم السلام، صبر و پیروزی ملازم با هم هستند. در قرآن نیز بارها بر این اصل تصریح شده است؛ برای نمونه، در جریان نبرد طالوت و جالوت، از زبان یاران طالوت نقل می کند که آن ها در هنگامهٔ جنگ از خدا مسئلت می کردند: ((رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَیْنا صَبْراً وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا)).(۲)

در آیه ای دیگر از قرآن کریم نیز استقامت، مقدمهٔ نصرت الهی معرفی شده و آمده است: ((... فَصَبَرُوا عَلی ما کُذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا))؛(۳) بر آنچه تکذیب شدند و آزار دیدند، شکیبایی کردند تا یاری ما به آنان رسید.

۱- شیخ صدوق، الخصال، ج ۲، ص۵۴۱ ، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۶۵۴.

۲- بقره، آیه ۲۵۰.

۳- انعام، آیه ۳۴.

بر این پایه، پیروزی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و تشکیل حکومت عدل جهانی، نیازمند صبر و استواری در امور بوده و عنصر صبر در انجام کارها نیز بی تردید، از صفات حتمی کارگزاران حضرت است؛ البته این صبر در باشگاه عصر غیبت کسب شده است؛ هم چنان که امام حسین علیه السلام فرمودند:

مِنَّا اثْنَا عَشَرَ مَهْدِیّاً أَوَّلُهُمْ أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ علی وَ آخِرُهُمُ التَّاسِعُ مِنْ وُلْدِی وَ هُوَ الْقَائِمُ بِالْحَقِّ یُحْیِی اللَّهُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ یُظْهِرُ بِهِ دِینَ الْحَقِ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَ لَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُونَ لَهُ غَیْبَهٌ یَرْتَدُّ فِیهَا قَوْمٌ وَ یَثْبُتُ عَلَی الدِّینِ فِیهَا آخَرُونَ فَیُؤْذَوْنَ وَ یُقَالُ لَهُمْ مَتی هذَا الْوَعْدُ إِنْ کُنْتُمْ صادِقِینَ، اما إِنَّ الصَّابِرِینَ فِی غَیْبَتِهِ عَلَی الْأَذَی وَ التَّکْذِیبِ بِمَنْزِلَهِ الْمُجَاهِدِینَ بِالسَّیْفِ بَیْنَ یَدَیْ رَسُولِ اللَّهِ؛(۱) از ما (خانواده) دوازده نفر مهدی هستند، که اولِی ایشان امیرالمؤمنین علیه السلام و آخرین آن ها نهمی از فرزندان من است؛ اوست قیام کننده به حق که خداوند به وسیله او زمین را پس از مرگش زنده گرداند و دین حق را به دست او بر تمامی ادیان پیروز کند، اگرچه مشرکان نخواهند. برای او غیبتی است که جمعی در آن مرتدّ شوند و جمعی دیگر، ثابت قدم در دین بمانند و آزار شوند و به ایشان گفته شود: کجاست این وعده اگر راست گو

۱- علی بن محمد خزاز، کفایه الاثر، ص۲۳۲.

هستید؟! هر آینه، بردباران در غیبت او بر آزار و تکذیب (مردم)، همانند جهادکنندگانِ با شمشیرند در رکاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم.

۱۱۲. اخلاص و انگیزۀ الهی

یارانی که با حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند، برای رسیدن به منافع شخصی خود قدم در راه یاری حضرت ننهاده اند، بلکه تنها انگیزۀ ایشان خدا و تقرب به اوست و در این راه، از هیچ گونه حمایتی دریغ نمی ورزند. ایشان به گواه امام سجاد علیه السلام در زمانۀ غیبت، مشق اخلاص را تمرین کرده اند:

إِنَّ أَهْلَ زَمَانِ غَيْبَتِهِ الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ وَ الْمُنْتَظِرِينَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ... أُولَئِكَ الْمُخْلَصُونَ حَقّاً وَ شِيعَتُنَا صِدْقاً؛(۱) مردم زمان غیبت او که معتقد به امامت او بوده و منتظر ظهورش هستند، از مردم هر زمانی برترند... آنان به حق، مخلصان و به درستی، شیعیان ما می باشند.

۱۱۳. دوری از غرور

انصار امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، تربیت یافتگان مکتب قرآن هستند و همواره این سفارش خدای متعال را نصب العین خود می دانند که: ((وَ ما رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ))(۲)؛ و هنگامی که تو تیر انداختی(و به هدف زدی)، تو نبودی (بلکه

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۲۰.

۲- انفال، آیه ۱۷.

مؤثر اصلی خدا بود)؛ بدین جهت، در پیروزی های خود هرگز دچار غرور نمی شوند، که از آن ها جز این نیز توقع نیست.

۱۱۴. روحیهٔ جهاد و مبارزه

در فرهنگ قرآن، بارها این سنت الهی گوش زد شده است که یکی از عوامل نزول نصرت الهی، جهاد و مبارزه با ستمگران است. قرآن می فرماید:

((قاتِلُوهُمْ یُعَذِّبْهُمُ اللّهُ بِأَیْدیکُمْ وَ یُخْزِهِمْ وَ یَنْصُرْکُمْ عَلَیْهِم))؛(۱) با آنان بجنگید، تا خدا آنان را به دست شما عذاب و رسوایشان کند و شما را بر ایشان پیروزی بخشد!

و نیز می فرماید:

((وَ الَّذینَ جاهَدُوا فینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنینَ))؛(۲) و کسانی که در راه ما کوشیده اند، به یقین راه های خود را بر آنان می نماییم و در حقیقت، خدا با نیکوکاران است.

۱- توبه، آیه ۱۴.

۲- عنکبوت، آیه ۶۹.

به سبب این همه تأکیدات است که در مسئلهٔ ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، روحیهٔ جهادی یکی از صفات انصار حضرت معرفی شده است؛ برای نمونه، یکی از آیات مهدوی که دربارهٔ انصار المهدی است، این آیهٔ شریفه است:

((... يُحِبُّهُمْ وَ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكافِرِينَ يُجاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لا يَخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ))؛(۱) خداوند... آنان را دوست دارد و آنان نیز خدا را دوست دارند. آنان نسبت به مؤمنان، نرم و فروتن، و در برابر کافران، سرسخت و قاطعند. در راه خدا جهاد می کنند و از ملامت هیچ ملامت کننده ای نمی هراسند.

در این آیه، صفاتی برای یاران حضرت شمرده شده که از جملهٔ آن ها جهاد و مبارزه است؛ از این رو، همهٔ کسانی که مشتاق حضور در لشکر امام عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند، باید به این صفت مزین شوند.

۱۱۵. اصلاح گری در جامعه

کسانی که آرزوی همراهی با مصلح کل و جهانی دارند، باید خود نیز از روحیهٔ اصلاح گری در جامعه برخوردار باشند. تجلی عینیِ این روحیه در جامعه، امر به معروف و نهی از منکر است. امر به معروف، نشانهٔ عشق

۱- مائده، آیه ۵۴.

انسان به مردم است؛ نشانهٔ تعهد و سوز و علاقهٔ انسان به سلامتی جامعه است؛ نشانهٔ فطرت بیدار است. امر به معروف و نهی از منکر، نوعی انضباط اجتماعی است؛ یعنی محدود کردن تمایلات اشخاص در برابر مصالح جامعه. در واقع، نوعی کنترل افراد لاابالی است. امر به معروف و نهی از منکر، نشانهٔ رشد است.

حضرت لوط علیه السلام در برابر گروه گناه کار پرسید: «آیا در میان شما یک نفر رشید هست تا مانع این کار شما شود؟»(۱) آری! اگر ما از درون، مراقب خود باشیم و مردم از بیرون، مراقب ما باشند و در رأس، نظامی سیاسی و حکومتی مشوق خوبی ها و مانع بدی ها باشد، بهترین امت خواهیم بود؛ چنان که قرآن می فرماید: ((کُنْتُم خَیرَ امَّهٍ اخرِجَت لِلنّاسِ تَأمُرُونَ بِالْمَعروفِ و تَنْهَوْن عن الْمُنکَرِ تُؤمِنُونَ بِاللّه)).(۲)

منتظر حقیقی و مشتاق ظهور که خواستار فراگیری توحید در جهان است، باید بداند که عزت یافتن کلمهٔ توحید، به امر به معروف و نهی از منکر است. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

کلمه «لا الهَ الَّا اللَّه» عذاب الهی را از انسان دور می کند؛ به شرط آن که این کلمه مبارک مورد تحقیر و استخفاف قرار

۱-))الَیسَ مِنْکُم رَجُلٌ رَشیدٌ((؛ هود، آیه ۷۸.

۲- آل عمران، آیه ۱۱۰.

نگیرد. مردی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم پرسید: چگونه ممکن است کلمه توحید مورد استخفاف قرار گیرد؟ فرمود: اگر گناهان علنی انجام گیرد و کسی گناه کار را نهی نکند و او را تغییر ندهد، به توحید اهانت شده است.(۱)

اگر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «آمران به معروف، خلیفهٔ خدا در زمینند»(۲) و اگر حضرت علی علیه السلام بیان کرد: «امر به معروف و نهی از منکر، دو خلق از اخلاق الهی است که هر کس این دو فریضه را یاری کند، خداوند به او عزت می دهد»(۳)، قطعاً آن هایی که در سایهٔ ولایت مهدوی، فرمانروایان زمین شده و بدین صورت عزت می یابند، باید با امر و نهی، چه در عصر ظهور و چه در زمانهٔ غیبت نیز با بهره گیری از این دو ابزار، به اصلاح جامعه بپردازند.

از همین روست که امام زمان در آغاز قیام جهانی خویش و در عهدنامه ای که با کارگزاران خویش می بندد، یکی از مفاد عهد نامه را التزام به امر به معروف و نهی از منکر قرار داده و می فرماید: «أبایعکم علی أن... تأمرون بالمعروف و تنهون عن المنکر».(۴)

۱- محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج۶، ص۲۶۶.

۲- میرزاحسین نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص۱۷۹.

۳- شیخ صدوق، الخصال، ج ۱، ص۴۲.

۴- علی یزدی حائری، الزام الناصب، ج۲، ص۱۶۸.

۲. شرایط مربوط به عموم مردم

اشاره

غیر از شرایط انسانیِ مربوط به یاران و کارگزاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، شرایط دیگری باید باشد که آن شرایط مربوط به عموم مردم است. البته وجه مشترک همهٔ این شرایط، به تحقق آمادگی جهانی برای پذیرش حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و عدالت او برمی گردد، به گونه ای که همه یک صدا از خدا درخواست کنند و بگویند: «انا نرغب الیک فی دوله کریمه».(۱)

آری! هر وقت مردم بتوانند امام و رهبری بر حق و معصوم را بپذیرند، آن وقت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور خواهند کرد.

برخی از این آمادگی ها که البته در سطح پایین تری از یاوران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است، عبارتند از:

۲۱. پذیرش روحی

همان گونه که در ابتدای این بخش، یکی از حکمت های آزمایش ها و بلاها در عصر غیبت را فراهم شدن شرایط انسانی ظهور دانستیم، بیان کردیم که گرفتاری ها، عامل بیداری فطرت انسان ها و توجه آن ها به پروردگار جهان و بازگشت به سوی اوست و این امر اجتناب ناپذیر است.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

۱- شیخ کلینی، کافی، ج ۳، ص ۴۲۴.

پیش از ظهور قائم، نشانه هایی از جانب خدای تعالی برای مؤمنان خواهد بود. گفتم: فدای شما شوم! آن ها کدام است؟ فرمود: قول خدای تعالی که: ((وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَیْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصَّابِرِينَ))(۱)؛ می آزماییم مؤمنان را پیش از خروج قائم، به چیزی از خوف (از پادشاهان بنی فلان در آخر سلطنت آن ها)، گرسنگی (به واسطه گرانی قیمت ها)، کاستیِ در اموال (کسادی داد و ستد و کمی سود)، کاستیِ در نفوس (به واسطه مرگ و میر فراوان) و کاستیِ در ثمرات به واسطه کمیِ برداشت محصولات زراعتی، و صابران را مژده بده در آن هنگام به تعجیل خروج قائم.(۲)

خداوند، مصیبت ها را برای این جهت استخدام کرده است که با آن، انسان را از دنیا قطع و به خود وصل کند؛ دست انسان را از دست دنیا درآورد تا بتواند در دست خود قرار بدهد. تا دست شما در دست دوستتان قرار دارد، آیا می توانید با دوست دیگرتان دست بدهید؟ هرگز! شما مگر نمی گویید با

۱- بقره، آیه ۱۵۵.

۲- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۶۴۹.

یـک دست نمی شود دو هنـدوانه برداشت؛ پس بـا یـک دست هم نمی شود با دو نفر دست داد. پس انسان تا دست خود را از دست دنیا بیرون نکشـد، نمی توانـد با آخرت دست بدهـد. بایـد از بیعت ظالم خارج شود تا بتوانـد با امام بیعت کند؛ از وادی کفر بایـد خـارج شود تـا بتوانـد به وادی ایمان وارد شود؛ همان گونه که تا آخرین ثانیه های شب پایان نیابـد، وارد اولین ثانیه های روز نخواهد شد. پس مصـیبت ها این هنر را به همراه دارند که دست انسان را برای همیشه از دست دنیا خارج کنند. خدا برای این که بخواهد انسان را نسـبت به دنیا و دنیایی ها بی میل و رغبت کند، او را تحت فشار قرار می دهد و انواع مصیبت ها را بر او فرود می آورد. آری! انسـانی که بی هوش شـده است، به جهت به هوش آمـدن گـاه او را سـیلی می زننـد تـا به هوش بیاید. مصیبت ها، سیلیِ خداوندند که بر صورت بی هوشان و سرمستان وادی دنیا نواخته می شود.

۲۲. آمادگی معرفتی

طبق وعـده های مکرّر قرآن، پیروزی نهایی با اسـلام است و مردم سراسـر جهان در آینـده به سـراغ اسـلام می آیند و حکومت حضـرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف تشـکیل می شود؛ اما این وعده ها شرایطی دارد و آن عبارت است از: توجه دنیا به اسـلام و شناخت آن؛ علاوه بر آن، شناخت اجرا کنندهٔ قوانین اسلامی، یعنی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از جمله آمـادگی هـای فکری و معرفتی است که مردم بایـد به آن دست پیـدا کننـد. کسـانی که امـام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و عدالت

و رحمت او را نمی شناسند، چگونه تن به حکومت او خواهند داد و به او اعتماد خواهند کرد؟! امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف وقتی ظهور می کند که آمادگی از هر جهت در میان مردم وجود داشته و مردم به معارف و اندیشه های قرآن و اسلام آگاه و آمادگی حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را داشته باشند.

۲۳. تبعیت عملی

بزرگ ترین مشکلی که در طول تاریخ زندگانی امامان معصوم علیهم السلام دیده می شود آن است که با وجود محبت به آن ها، مردم عملاً از آن ها حرف شنوی نداشتند؛ این در حالی است که اگر انسان ها خواستار ظهور امام عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند، باید آمادگی عملی و اطاعت پذیری از ایشان را داشته باشند تا رضایت خدای متعال جلب شده و اذن ظهور فرماید. در سخنی از امام باقر علیه السلام می خوانیم:

ذِرْوَهُ الامْرِ وَ سَنَامُهُ وَ مِفْتَاحُهُ وَ بَابُ الاشْیَاءِ وَ رِضَا الرَّحْمَنِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی الطَّاعَهُ لِلامَامِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ؛ اساس دین اسلام و کلید همه خزائن رحمت و فضل کبریایی و نیز وسیله معرفت اشیا و فلاح و رستگاری و ایمن بودن از سخط و غضب ساحت کبریایی، بر اطاعت امام مفترض الطاعه استوار خواهد بود، پس از این که او را شناخته و به ولایت عامه او معتقد باشد.(۱)

۱- شیخ کلینی، کافی، ج۱، ص۱۸۵.

خداوند نیز حتماً اگر این آمادگی را که نشانهٔ صداقت در درخواست فرج است مشاهده کند، امر ظهور را نزدیک می فرماید.

۲۴. تقوا و ترک گناه

باید بدانیم که ما وظیفه نداریم کارهایمان را تعطیل کرده و به دنبال دیدن امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برویم؛ کما این که یاران امام صادق علیه السلام وظیفه نداشتند به دنبال دیدن امام صادق علیه السلام بروند. آنچه مهم است، شناخت و اطاعت است؛ البته زیارت و ملاقات یک ارزش است، اما این که کارمان را رها کنیم و دنبال امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بگردیم، چنین تکلیفی نداریم. آری، زیارت امام ارزش است، اما حدیث و آیه ای نگفته کارت را تعطیل کن و به دنبال آقا بگرد! حدیث می گوید: «اتَّقُوا اللَّهَ»؛ تقوا داشته باش! آن گاه خود امام به شما توجه می کند.

شخصی خودش را به آب و آتش زد که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را ببیند تا بالأخره از طریقی فهمید که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فلان روز، فلان شهر و فلان خانه تشریف دارند. به همان محل رفت و دید آن جا پیرمردی مشغول کار است و سید بزرگواری هم آن جا نشسته است که بعد معلوم شد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. به او گفت: «چقدر خودت را به این طرف و آن طرف می زنی؟!» گفت: آقا! می خواهم امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را ببینم. او گفت: «مثل این پیرمرد، با تقوا و اهل انصاف باش؛ آن گاه خود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نزد شما می آید.»

در داستان دیگری آمده: یک از علما متوجه شد که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در خانه ای وارد شده است. خود را به آن خانه رساند و دید زنی از دنیا رفته

و حضرت در کنارش نشسته است. پرسید: این زن چه کسی است که شما در هنگام مرگ به نزدش آمدید؟ حضرت فرمود: زمانی که رضاشاه حجاب را برداشت، این زن به خاطر تقوا هفت سال از خانه بیرون نیامد که پاسبان های زمان رضاشاه چادر از سرش نکشند. این طور تقوا داشته باشید تا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به شما توجه کند!

لازم نیست ما برویم جمکران؛ البته جمکران رفتن یک ارزش است، اما خیلی ها می پرسند: چه کنیم تا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را ببینیم؟ پاسخ آن است که اگر گناه نکنی، لیاقت ملاقات پیدا می کنی.

۲۵. هم دلی در طلب ظهور

از جمله شرایط جامعهٔ منتظر امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف وحدت در خواسته و هم دلی در امر ظهور است. این که یک یا چند نفر و یا گروه اندکی بخواهد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بیاید و حکومت جهانی را برپا کند، کافی نیست، بلکه باید اکثریت و عموم مردم در دل خود چنین خواسته ای را صادقانه داشته باشند. حداقل آن است که همهٔ کسانی که به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف معتقدند، بر محور ولایت مهدوی هم سخن و هم دل شوند، زیرا خود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود:

وَ لَوْ أَنَّ أَشْیَاعَنَا وَفَّقَهُمْ اللَّهُ لِطَاعَتِهِ عَلَی اجْتِمَاعٍ مِنَ الْقُلُوبِ فِی الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ عَلَیْهِمْ لَمَا تَأَخَّرَ عَنْهُمُ الْیُمْنُ بِلِقَائِنَا وَ لَتَعَجَّلَتْ لَهُمُ السَّعَادَهُ بِمُشَاهَدَتِنَا عَلَی حَقِّ الْمَعْرِفَهِ وَ صِدْقِهَا

مِنْهُم؛(۱) اگر شیعیان ما که خداوند توفیق طاعتش را نصیبشان فرماید! وفای به عهد (ولایت ما که جانب خداوند بر آن ها قرار داده شده است) می کردند، از لقای مسرّت افزای ما مأیوس و محروم نمی شدند و هر آینه به سرعت، ظهور و مشاهده ما را به خاطر معرفت و صداقتشان درک می کردند.

۲۶. یأس از حکومت ها و خستگی از مکتب های بشری

از جمله عواملی که زمینه های عمومی ظهور مهدی موعود را فراهم می کند، آگاهی از ناکارآمدی مکاتب مختلف بشری و شیوه های گوناگون حکومت داری است، زیرا در این صورت است که به دنبال مکتب و حکومتی می گردند که آن ها را حقیقتاً به سعادت دنیوی و اخروی برساند و به صورت همه جانبه، خوش بختی ایشان را تضمین کند.

امام باقر علیه السلام فرمودند:

دَوْلَتُنَا آخِرُ الدُّوَلِ وَ لَنْ یَبْقَ أَهْلُ بَیْتٍ لَهُمْ دَوْلَهٌ إِلَّا مُلِّکُوا پیشَنَا لِئَلَّا یَقُولُوا إِذَا رَأَوْا سِیرَتَنَا إِذَا مُلِّکْنَا سِرْنَا مِثْلَ سِیرَهِ هَؤُلَاءِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِین؛(۲) دولت ما پایان دولت هاست، و هیچ قوم و خاندانی که بخواهند به دولت و حکومت رسند به جای نمانند، جز این که پیش از ما به حکومت رسند، تا این که چون راه و روش ما را ببینند،

۱- احمد بن علی طبرسی، الاحتجاج، ج ۲، ص۴۹۹.

۲- شیخ طوسی، الغیبه، ص۴۷۳.

نگویند: چون ما به حکومت رسیم، مانند اینان رفتار کنیم، و همین است (معنای) گفتار خداوند: «و پایان کارها از آن پرهیزکاران است».

البته همین الآن هم نشانه های این بیداری ملت ها و خستگی آن ها از مکاتب و حکومت ها هویدا شده است. به راستی، این چه قانون ظالمانه ای است که چند کشور در سازمان ملل حقّ وتو داشته باشند و اگر همهٔ کشورها حرف حقی بگویند که با منافع آن ها در تعارض باشد، با این حق، آن را باطل کنند؟! داشتن این حق برای پنج کشور، توهین و تحقیر سایر کشورها و ملت هاست که متأسفانه بارها دیده ایم که با همین حق نامشروع، حقوق ملت ها پایمان شده است.

۲۷. اطاعت از نایب امام و ولی فقیه

یکی دیگر از شرایط مردمی ظهور آن است که مردم با اطاعت از جانشینان و نایبان امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صداقت خود را نشان دهند.

علت غیبت امام دوازدهم عجل الله تعالی فرجه الشریف، عدم آمادگی مردم برای پذیرش رهبری امام است. خداوند آن حضرت را برای زمان مناسب ذخیره فرموده است، تا زمانی که رشد و فرهنگ مردم به جایی برسد که بتوانند نور امامت را درک و از آن بهره گیری کنند؛ از سوی دیگر، در زمان غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ما را به حال خود رها نکرده اند، بلکه ما را به پیروی از فقها و اسلام شناسان عادل و با تقوا که نوّاب عام آن حضرت هستند، سفارش

کرده اند؛ بنابراین، بر ما لازم است که در حوادث و مشکلات، گوش به فرمان حکم خدا که از طریق فقیه جامع الشرایط عادل به ما ابلاغ می شود، باشیم.

نقش ولایت فقیه، همان نقش امامت و تداوم خط انبیاست. اسلام، قوانینی دربارهٔ مسائل اقتصادی، جزائی، نظامی و قضایی دارد که نه اجازه می دهد آن احکام تعطیل شود و نه اختیار اجرای آن را به دست افراد جاهل به احکام می سپارد، بلکه اجرای آن را تنها به دست فقهای عادل و اسلام شناسان باتقوا سپرده تا در تمام حوادث، طبق قانون خدا حکم کنند و اطاعت از آن فقها را همچون اطاعت از رسول گرامی صلی الله علیه و آله و سلم و امام معصوم علیهم السلام واجب دانسته است.

آیا مسلمانان نیاز به حکومت و نظام ندارند؟ آیا جامعه و کشور اسلامی نباید حفظ شود؟ آیا حفظ مرزها لازم نیست؟ آیا قوانین در کشور اسلامی نباید اجرا شود؟ آیا حقّ مظلوم نباید از ظالم گرفته شود و ظالم به مجازات برسد؟ آیا صدای اسلام نباید به همهٔ دنیا برسد؟ آیا تلاش انبیا و امامان علیهم السلام تنها برای زمان خود آنان بود یا برای همهٔ زمان ها و مکان ها؟

اگر پاسخ این پرسش ها، مثبت است و اسلام به نظام، حکومت، جامعه و قانون نیاز دارد و حفظ حقوق و مرزها مطرح است، باید در زمان غیبت نیز حکومت اسلامی باشد، زیرا بدون تشکیلات حساب شده و دقیق، به خصوص در زمان ما که تمام مخالفان اسلام دارای تشکیلاتی بس بزرگ

و دقیق هستند، هرگز نمی توانیم از قانون، مکتب، مرز، جان، مال و آبروی خود دفاع کنیم و اگر حکومت لازم است، حاکم هم لازم است، زیرا حکومت بدون حاکم محال است. اکنون که اسلام برای اجرای قوانین خود هم نیاز به حکومت دارد و هم حاکم، باید ببینیم حاکم باید چه شرایطی داشته باشد. آیا لازم است حکم خدا را عمیقاً بداند یا نه؟ آیا عدالت داشته باشد یا نه؟ آیا آشنا و آگاه به مسائل و حوادث باشد یا نه؟ اگر پاسخ مثبت است و به حاکمِ اسلام شناس باتقوا و سیاست مدار نیاز است، این همان است که ما آن را ولایت فقیه می نامیم.

۲۸. دعای همگانی برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، وظیفه ای همگانی

در بسیاری از احادیث مهدوی، بر ضرورت دعا برای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف تأکید شده است و از مردم خواسته اند که برای حفظ دین و نیز تسریع در امر فرج، به درگاه الهی دعا کنند؛ حتی خود امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز فرمودند:

اکثروا الدعاء بتعجیل الفرج فأن فی ذلک فرجک(۱)؛ برای تعجیل در فرج من زیاد دعا کنید، زیرا فرج شما در آن است.

اما شاید این سؤال به ذهن خطور کند که: چرا باید برای حضرت دعا کرد؟ پاسخ آن به دلایل زیر است:

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۸۵.

۱. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف، یکی از مؤمنان است و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خواسته است تا برای مؤمنان دعا کنیم.

۲. او فریادرس بیچارگان است. خود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود: «أنا غیرمهملین لمراعاتکم و لا ناسین لذکرکم».(۱)

۳. او احیاگر دین خداست: «أین محیی معالم الدین»(۲)، و نیز: ((لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ)).(۳)

۴. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مضطر است. از امام باقر علیه السلام در تفسیر((أَمَّنْ یُجِیبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ))(۴) سؤال شد؛ فرمود: «نزلت فی القائم»(۵)؛ دربارهٔ حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف نازل شده است.

۵. او عامل تألیف دل هاست: «أین مؤلف شمل الصلاح و الرضا». (۶)

۶. او مهربان است. امام صادق علیه السلام در وصف ائمه علیهم السلام، که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز یکی از آن هاست، فرمود: «و الله لانا أرحم بکم منکم بأنفسکم»(۷)؛ به خدا قسم، من از شما نسبت به خودتان مهربان ترم.

۱- احمد بن علی طبرسی، الاحتجاج، ج۲، ص۴۹۵.

۲- علی بن موسی بن طاووس، اقبال الاعمال، ص۲۹۷.

۳- توبه، آیه ۳۳.

۴- نمل، آیه ۶۲.

۵- نعمانی، الغیبهٔ، ص ۳۱.

۶- علی بن موسی بن طاووس، اقبال الاعمال، ص۲۹۷.

۷- محمد بن جریر بن طبری، دلائل الامامه، ص۱۳۴.

۷. قبولی اعمال ما بر طبق روایات، وابسته به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

۸. به وسیلهٔ حضرت ولیّ عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از ما دفع بلا می شود. ایشان فرمود: «بی یدفع الله عز و جل البلاء عن أهلی و شیعتی»(۱)؛ به وسیلهٔ من است که بلا از اهل و شیعیانم دفع می شود.

۹. عدالت گستر است، هم چنان که انبوهی از روایات بر این مطلب گواهی می دهند.

۱۰. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از ما شفاعت می کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در وصف امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمودند: «المهدی شفیعهم یوم القیامه».(۲)

۱- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج۲، ص۴۴۱.

۲- علی یزدی حائری، الزام الناصب، ج ۱، ص۱۷۴.

خاتمه: پاسخ به چند پرسش

مقدمه

در این نوشتار سعی کردیم تا ضمن توضیحاتی دربارهٔ ظهور، لزوم آماده کردن شرایط ظهور و نیز موارد آن را گوش زد کنیم؛ اما ممکن است پس از خواندن این مطالب در زمینهٔ شرایط ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و یا احیاناً شبهاتی که دشمنان مهدویت در رسانه های خود القا می کنند، سؤال هایی در این زمینه طرح شود؛ به همین جهت، در خاتمهٔ این کتاب سعی شده است به چند پرسش متداولی که در این زمینه وجود دارد، به اختصار پاسخ داده شود.

۱. پرسش: در برخی احادیث آمده: اگر کسی پیش از قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، قیامش باطل است. منظور از این روایت چیست؟

پاسخ: احادیثی که می گویند: پیش از قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف کسی قیام نکند، یا جعلی و دورغین هستند و یا مقصود آن فهمیده نشده است. موردِ این روایت در جایی است که کسی پیش از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام و مردم را به سوی خودش دعوت کند و اساساً خودش طاغوت باشد؛ هم چنان که در همین حدیث به آن تصریح شده است:

كُلُّ رَايَةٍ تُرْفَعُ پیش قِيَامِ الْقَائِمِ فَصَاحِبُهَا طَاغُوتٌ يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؛(۱) هر پرچمی که پیش از قیام حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف برافراشته شود، صاحب آن طاغوت و سرکشی است که در برابر خداوند پرستیده شود.

اما اگر کسی قیام کند تا زمینه را برای ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فراهم کند، به هیچ وجه این قیام باطل نیست، زیرا اگر همه چیز را قرار است خود امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف درست کند، پس این همه آیات دفاع از مظلوم، در دهان ظلم کوبیدن، نهی از منکر و اجرای حدود اسلامی، برای چیست؟ مگر می شود دستورات قرآن بیش از هزار سال و تا زمان ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف تعطیل شود؟

۱- شیخ کلینی، کافی، ج ۸، ص۲۹۵.

دربارهٔ فهم این گونه احادیث باید بدانیم که معصومان علیهم السلام در روایات دیگری فرموده اند که هر حدیثی از طرف ما به شما رسید، آن را به قرآن عرضه کنید و در صورت مخالفت با قرآن، آن را کنار بگذارید.

امام صادق علیه السلام در ضمن سخنی فرمود:

ما وَافَقَ کِتَابَ اللَّهِ فَخُذُوهُ وَ مَا خَالَفَ کِتَابَ اللَّهِ فَدَعُوهُ؛(۱) آنچه موافق قرآن است، بگیرید و آنچه مخالف قرآن است، رها کنید.

در برخی منابع اهل سنت آمده است که از حاکم جامعه، هرچند ظالم باشد، اطاعت کنید؛ این در حالی است که قرآن می گوید: ((لاتُطِعْ مِنْهُمْ آثِماً أَوْ كَفُورا)).(۲) این آیه دستور می دهد که اگر کسی گناه می کند، نباید از او اطاعت کنیم و از همین جا ساختگی و جعلی بودن این حدیث معلوم می شود.

مؤید این امر، قیام جناب زید، پسر امام سجاد علیه السلام است که مورد تأیید ائمه علیهم السلام واقع شده است و ایشان از او حمایت کردند. هم چنین در نمونه ای دیگر، امام صادق علیه السلام با آن که طبق حدیثی که سؤال دربارهٔ مفاد

۱- شیخ کلینی، کافی، ج ۱، ص ۶۹.

۲- انسان، آیه ۲۴.

آن بود خود قیام را جایز نمی دانند، لکن برای خروج، چه در زمان هشام و چه در زمان های بعد، تشویق و به امر معروف و تزلزل سلطان مجتمع اشاره کرده و فرمودند:

لَاأَزَالُ أَنَا وَ شِيعَتِي بِخَيْرٍ مَا خَرَجَ الْخَارِجِيُّ مِنْ آلِ محمد وَ لَوَدِدْتُ أَنَّ الْخَارِجِيَّ مِنْ آلِ محمد خَرَجَ وَ على نَفَقَةُ عِيَالِهِ(۱)؛ دوست داشتم تا کسانی که از آل محمد خروج کنند و من عهده دار مخارج آن ها باشم، چون مادامی که کسانی خروج و قیام کنند، من و شیعیانم در راحتی هستیم.

۲. پرسش: با وجود لزوم اطاعت از امام عصر، حال که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف غایب است، چگونه می توانیم مطمئن شویم که بر طبق خواستهٔ ایشان رفتار کرده ایم؟

پاسخ: در زمان غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ما را به حال خود رها نکرده اند، بلکه ما را به پیروی از فقها و اسلام شناسان عادل و باتقوا که نوّاب عام آن حضرت هستند، سفارش کرده و فرموده اند:

أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رُوَاهِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَ أَنَا حُجَّهُ اللَّهِ عَلَيْهِم؛(۲) در حوادث جامعه و

۱- شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج۱۵، ص ۵۴.

۲- شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص۴۸۴.

پیش آمـدها، به علمـا و دانشـمندانی که علوم مـا را نقل می کننـد (یعنی فقهیان) مراجعه کنیـد که من آن ها را حجّت در میان شما قرار دادم و خودم حجت خدا بر ایشان هستم.

بنابراین، بر ما لازم است که در حوادث و مشکلات، گوش به فرمان حکم خدا که از طریق فقیه جامع الشرایطِ عادل به ما ابلاغ می شود، باشیم؛ البته این مجتهد خصوصیاتی دارد که امام حسن عسکری علیه السلام دربارهٔ آن فرمود:

هر فقیهی که مراقب نفسش بوده و حافظ دین خود است و با نفس خود مخالف است و مطیع امر مولی می باشد، بر عوام است که از چنین فقیهی تقلید کنند، و این شرایط تنها مشمول برخی از فقهای شیعی می گردد، نه تمامشان.(۱)

بنـابراین، وظیفـهٔ مـا اطـاعت از مجتهـد عـادل اسـت. اگرچه مجتهـد امـام معصـوم نیست، ولی از نظر عقـل و از نظر اسـلام، هر مسـلمانی یـا بایـد خودش فقیه باشـد و یـا در گرفتن برنامه از فقیه کمک بگیرد. اگر فقیه راه را درست رفت و اشـتباهی نکرده بود، دو اجر دارد و اگر هم اشـتباهی رفت، چون عادل بوده است و خطای عمومی انجام نداده است، باز هم به خاطر زحماتش اجر دارد. اگر هم کسـی پیـدا شـد و گفت: فلاـن فقیه، فلاـن خطا را کرده است، باز هم مشـکلی ایجاد نمی کنـد؛ مثل این که انسان گاهی متوجه

۱- تفسیر الامام العسکری علیه السلام، ص۲۹۹.

می شود که فلان دوای فلان پزشک مؤثر نبوده است، اما کسی نمی تواند نسخه را بگیرد و پاره کند.

۳. پرســش: در احادیث فراوانی آمده است: امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف زمانی ظهور می کند که دنیا پر از ظلم و ستم شود. اگر این گونه است چه نیازی به آماده کردن شرایط ظهور است؟

پاسـخ: بایـد دقت کرد که در روایات مهـدوی، عبارت «ظُلْماً» آمـده است و بین ظلم و ظالم فرق است. این احادیث می گوید: دنیا پر از ظلم می شود، نه پر از ظالم! توجه کنید که بین این دو فرق است، زیرا مثلاً شما یک وقت می گویید: وقتی دیوار این جا را سـفید می کنم که همه سـیگاری شویـد؛ اما گاهی می گوییـد: وقتی این جا را سـفید می کنم که این جا پر از دود شود. ممکن است یک نفر، یک تنه درخت را این جا بیاورد و آن را آتش زده و در نتیجـهٔ آن اتاق پر از دود شود؛ کافی است یک دولت ماننـد آمریکـا دنیـا را به لجن بکشـد و ممکن است کشوری مثـل اسـرائیل، یـک منطقه را پر از فساد کنـد. بنابراین، این احادیث می گویـد که زمانی حضـرت می آیـد که دنیا پر از ظلم شود و این پر شدن، لزوماً به این معنا نیست که باید دنیا پر از ظالم شود؛ علاوه بر آن، دنیا همین الآن پر از ظلم شده است، اما امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هنوز ظهور نکرده اند. معلوم می شود که علت ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف این مطلب نیست، بلکه نبود شرایط ظهور است.

نکتهٔ آخر این که، فلسفهٔ قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از بین بردن ظلم و فساد است؛ حال چگونه می توان ظلم و فسادگری را شرط ظهور ایشان دانست؟!

۴. پرسش: آیا انتظار امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به معنای سکوت و بی تفاوتی در برابر ظلم است؟

پاسخ: ما هر شب منتظر طلوع خورشید فردا هستیم، اما معنای انتظار خورشید آن نیست که دست روی دست بگذاریم و تا صبح در تاریکی به سر بریم، بلکه هر کس اتاق خود را روشن می کند. ما در زمستان منتظر فرارسیدن تابستان هستیم، ولی انتظار تابستان به آن معنا نیست که در زمستان بلرزیم و اتاق خود را گرم نکنیم. در زمان غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز باید به مقدار توانِ خود با ظلم مبارزه کنیم و در صدد اصلاح خود و جامعه برآییم.

اگر در روایات می خوانیم: «أفضلُ الاعمال انتظارُ الفَرَج»(۱) و بهترین عمل را انتظار آمدن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دانسته اند، بر اساس این احادیث، انتظار، حالت نیست، بلکه عمل است: «افضل الاعمال»؛ بنابراین، منتظران واقعی باید اهل عمل باشند. منتظران مصلِح باید خود صالح باشند. کسی که منتظر مهمان است، در خانه آرام نمی نشیند. آری، وظیفهٔ مردم در زمان غیبت، خودسازی، امر به معروف، دعوت به حق و آگاه سازی دیگران است.

۱- محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۵، ص۲۰۸.

۵. پرســش: یکی از شرایط انسانی ظهور و نیز از جمله عوامل اصلی موفقیت در بلاها و امتحان های عصر غیبت، صبر و استقامت است. قرآن کریم، راه صبر بر مشکلات را چه می داند؟

اشاره

پاسخ: راه هایی که قرآن به ما ارائه می دهد، از این قرار است:

۱. داشتن جهان بینی الهی

قرآن در مدح افراد باایمانی که در برابر سختی ها صبور هستند، می فرماید: این ها به خاطر داشتن جهان بینی الهی، در مواجهه با حوادث می گویند: ما برای خدا هستیم، استقلالی از خود نداریم، طلبی هم از او نداشته ایم، وجود ما و نعمت های ما همه و همه از اوست و ما امانت داری بیش نیستیم؛ ((الَّذِينَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ راجِعُونَ))(۱).

صابران، به جای خودباختگی و پناهنـدگی به دیگران، تنها به خدا پناه می برند، زیرا از دید آن ها، تمام جهان، کلاس درس و میـدان آزمایش است که بایـد در آن رشد کنیم. دنیا، جای ماندن، خوابگاه و عشـرتکده نیست و شداید و سـختی های آن نیز نشانـهٔ بی مهری خداونـد نیست. ناگواری ها برای آن است که زیر پای ما داغ شود تا تنـدتر و سـریع تر حرکت کنیم؛ بنابراین، در تلخی ها نیز شیرینی است، زیرا شکوفا شدن استعدادها، کامیابی از

۱- بقره، آیه ۱۵۶.

پاداش های الهی را به دنبال دارد. این دید و جهان بینی، انسان را برای برخورد صحیح با حوادث آماده می کند.

۲. آگاهی از سنت های الهی

قرآن می فرماید: شـما انسان های امروز متفاوت از انسان های پیشـین نیستید که بدون هیچ آزمایش و رنج و زحمتی به بهشت برسید، بلکه باید همچون امت ها و شخصیت های دیگر در جریان سخت ترین حوادث قرار گیرید و آزموده شوید:

((ام حَسِبْتُم ان تَدخُلُوا الجَنَّهَ و لَمّا یَأتِکُم مَثَلُ الَّذینَ خَلَوا مِن پیشکُمْ مَسَّتْهُم البَاساءُ و الضَّراءُ و زُلزِلُوا حَتّی یَقُولَ الرَّسُولُ و الَّذینَ آمنُوا مَعَهُ مَتی نَصرُ اللّهِ الا انَّ نَصرَ اللّهِ قَریبٌ))؛(۱) آیا گمان می کنیـد که وارد بهشت می شوید، بدون این که با حوادث امت های پیشین برخورد کنید؟! مؤمنان پیش از شما مردمی بودند که انواع سختی ها به آن ها رسید تا جایی که اضطراب همه آنان را فراگرفت و پیامبر و مؤمنان گفتند: کجاست یاری خدا؟ آگاه باشید! یاری خدا نزدیک است.

۱- بقره، آیه ۲۱۴.

این آیه می گوید: در طول تاریخ، افراد با ایمان و حق طلب دچار سخت ترین ناملایمات شده اند، و اکنون نوبت شماست؛ بنابراین، نه ناگواری ها تازگی دارد و نه تنها شما هستید که گرفتار این سختی ها و مشکلات شده اید؛ این یک سنت الهی است که باید طی شود. قرآن مکرر می فرماید: ((وَ اذکُر فِی الکِتابِ ...))؛(۱) تاریخ پیامبران و امت های پیشین را یاد کنید تا فکر نکنید ناگواری ها برای شما بوده است؛ آن گاه به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: ((فَاصبِر کَما صَبَرَ اولُوا العَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ))؛(۲) تو نیز مانند سایر انبیا صبور باش!

آری، انسان اگر بداند که ناگواری ها، هم یک قانون و سنت است و هم عمومی و همگانی، آمادگی بیشتری پیدا می کند. ما در ماه رمضان، خیلی راحت روزه می گیریم، چون عموم مردم در آن ماه روزه هستند، اما در غیر ماه رمضان، روزه گرفتن سخت و دشوار است.

۳. آشنایی با صابران و چگونگی صبرشان

اطلاع از استقامت پیشینیان، یکی از رمزهای موفقیت در برخورد با حوادث است. قرآن در این زمینه بسیار سخن گفته و الگوها و مدل های صبر و استقامت را از افراد و امت های پیشین بیان کرده است. قرآن می فرماید: پیامبران الهی در برابر سرسخت ترین مخالفان خود

۱- مریم، آیات ۴۱ و ۵۱.
۲- احقاف، آیه ۳۵.

می گفتند:((وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیْتُمُونا))؛(۱) ما در برابر آزار شما استقامت خواهیم کرد؛ چنان که ساحرانی که به دعوت فرعون برای مقابله و محکوم کردن حضرت موسی علیه السلام آمده بودند، همین که به حقانیت موسی پی بردند، ایمان آوردند و در برابر تهدیدات فرعون گفتند: ((فَاقْضِ ما انْتَ قاضٍ انَّما تَقضی هذِهِ الحَیاه الدُّنیا))؛(۲) هر کاری می توانی و هر حکمی می خواهی در بارهٔ ما اجرا کن! ما راه خود را پیدا کرده ایم و از مسیر حقّ دست برنمی داریم.

آری، علم به تاریخ گذشته، در صبر و بردباری انسان بسیار مؤثر است، همان گونه که علم به اسرار آینده در صبر و تحمل انسان اثر می گذارد. حضرت خضر علیه السلام به موسی گفت: چون تو از اسرار حوادث و کار من خبر نداری، صبر و تحمل نخواهی کرد: ((و کَیفَ تَصبِر عَلی ما لَم تُحِطْ بِه خُبراً)).(۳)

۴. توجه به حضور خدا

اگر انسان بداند و باور داشته باشد که خداوند بر تمام اعمال و رفتار و حتی افکار او آگاه است و در همه حال، حاضر و ناظر بر اوست، در برابر

۱- ابراهیم، آیه ۱۲.

۲- طه، آیه ۷۲.

۳- کهف، آیه ۶۸.

مشکلات صبر کرده و سختی ها بر او آسان و گاهی شیرین شده و خود به استقبال آن خواهد رفت. خداوند به موسی و هارون علیه السلام می گوید: شما نزد فرعون بروید و سخن حقّ خود را به گوش او برسانید و او را به یکتاپرستی دعوت کنید! بدانید من با شما هستم؛ کارتان را می بینم و گفت وگوهایتان را می شنوم: ((انَّنی مَعَکُما اسْمَعُ وَ اری)).(۱)

هم چنین خداوند برای عذاب قوم نوح و نجات افراد باایمان، به حضرت نوح علیه السلام دستور داد که زیر نظر ما کشتی بساز: ((و اصْنَعِ الفُلکَ بِاعْیُنِنا)).(۲) حضرت نوح علیه السلام همین که ساختن کشتی را شروع کرد، کفّار او را مسخره کرده و گفتند: گویا پیامبریِ شما نگرفت و اکنون دست به نجّاری زده ای! ولی چیزی که موجب مقاومت حضرت نوح علیه السلام در برابر این طعنه ها می شد، همان جملهٔ خدای متعال بود که: تو پیش چشم ما هستی و کار تو زیر نظر ماست. چنین ایمان و بینشی، روح استقامت را در انسان زنده می کند.

۵. توجه به پاداش الهی

از جمله مواردی که روح استقامت را در انسان زنده می کند، توجه به آثار مثبت و اجر و پاداش الهی است، زیرا تحمل سختی ها، بزرگ ترین پاداش دنیوی و اخروی را برای انسان در بردارد. در قرآن نمونه های فراوانی از این امتیازها به چشم می خورد.

۱- طه، آیه ۴۶.

۲- هود، آیه ۳۷.

کتاب نامه:

۱. قرآن کریم

۲. ابن بابویه، محمد بن علی بن حسین (شیخ صدوق)، الخصال، جامعهٔ مدرسین، قم ۱۴۰۳ق.

۳. ابن بابویه، ، عیون أخبار الرضا، جهان، بی جا، ۱۳۷۸ق.

۴. ابن بابویه، ، کمال الدین و تمام النعمه، دارالکتب الاسلامیه، قم ۱۳۹۷ق.

۵. ابن طاووس، علی بن موسی، اقبال الاعمال، دارالکتب الاسلامیه، تهران ۱۳۶۷.

۶. اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه، مکتبه بنی هاشمی، تبریز ۱۳۸۱ق.

۷. امام عسکری، ابومحمد حسن بن علی، تفسیر الامام العسکری علیه السلام، مدرسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم ۱۴۰۹ق.

۸. بحرانی، حسن بن شعبه، تحف العقول، جامعهٔ مدرسین، قم ۱۴۰۴ق.

۹. بحرانی، سیدهاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، بنیاد بعثت، تهران ۱۴۱۶ق.

۱۰. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، دنیای دانش، تهران ۱۳۸۲.

۱۱. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، مؤسسه آل البیت علیهم السلام، قم ۱۴۰۹ق.

۱۲. خزاز قمی، علی بن محمد، کفایه الأثر، بیدار، قم ۱۴۰۱ق.

۱۳. رضی، محمد بن حسین، نهج البلاغه، دارالهجره، قم، بی تا.

۱۴. طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج، مرتضی، مشهد ۱۴۰۳ق.

۱۵. طبری آملی، محمد بن جریر بن رستم، دلائل الإمامه، مؤسسه البعثه، قم ۱۴۱۳ق.

۱۶. عروسی حویزی، عبد علی بن جمعه، تفسیر نورالثقلین، اسماعیلیان، قم ۱۴۱۵ق.

۱۷. عیاشی، محمد بن مسعود، تفسیر العیاشی، چاپخانه علمیه، تهران ۱۳۸۰ق.

۱۸. فیض کاشانی، ملامحسن، تفسیظر الصافی، الصدر، تهران ۱۴۱۵ق.

۱۹. قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان، فاطمه الزهرا، قم ۱۳۸۹.

۲۰. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، تحقیق: سیدطیب موسوی جزایری، دارالکتاب، قم ۱۳۶۷.

۲۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، دارالکتب الإسلامیه، تهران ۱۳۶۵.

۲۲. مجلسی، محمد باقر، بحارالأنوار، مؤسسه الوفاء، بیروت ۱۴۰۴ق.

۲۳. محمد بن حسن طوسی، الغیبه، مؤسسه معارف اسلامی، قم۱۴۱۱ق.

۲۴. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۶۶ش.

۲۵. مفید، محمد بن محمد بن نعمان، الإرشاد، کنگرهٔ شیخ مفید، قم۱۴۱۳ق.

۲۶. نعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبه، مکتبه صدوق، تهران ۱۳۹۷ق.

۲۷. نوری، میرزاحسین، مستدرک الوسائل، مؤسسه آل البیت، قم ۱۴۰۸ق.

۲۸. یزدی حائری، علی، الزام الناصب، مؤسسه الأعلمی، بیروت ۱۴۲۲ق.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹